

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Att kommunicera med föräldrar – hur förmedlas läraryrkets teoretiska grund?

En intervjustudie av tio lärares upplevelser om relevansen av att använda ett yrkesspråk i
kommunikation med föräldrar

Fatima Nilzén och Line Wallengren

LAU370

Handledare: Anna Bendz

Examinator: Jan Strid

Rapportnummer: HT07 2490-07

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Abstract

Examensarbete inom lärarutbildningen 41-60 poäng

Titel: Att kommunicera med föräldrar – hur förmedlas läraryrkets teoretiska grund?

Författare: Fatima Nilzén och Line Wallengren

Termin och år: Ht-07

Kursansvarig institution: Sociologiska institutionen, Göteborgs Universitet

Handledare: Anna Bendz, Statsvetenskapliga institutionen/CEFOS

Examinator: Jan Strid

Rapportnummer: HT07 2490-07

Nyckelord: Yrkesspråk, kommunikation, föräldrar, lärare, styrdokument, teoretisk kunskap

Syfte

Som lärare är det viktigt att kunna synliggöra teorin som ligger till grund för den praktik läraren bedriver. Vårt syfte med studien är därmed att undersöka om lärare i grundskolan i kommunikation med föräldrar upplever att de beskriver sin praktik utifrån teoretiska modeller, samt vilken relevans ett yrkesspråk har i denna kommunikation.

Huvudfrågor

- Upplever lärarna att de förklarar sin praktik med hjälp av teorier och styrdokument?
- Upplever lärarna att det är relevant att använda ett yrkesspråk i kommunikation med föräldrar?
- I vilka situationer, där det förekommer kommunikation med föräldrar, upplever lärarna att det är relevant att grunda sig på ett yrkesspråk?
- Upplever lärarna att kommunikationen med föräldrar har förändrats i samband med att läroplanens innehåll har förändrats?

Metod och material

Studien har genomförts genom kvalitativa intervjuer med tio grundskollärare. Bearbetning och analys av intervjuresultatet har skett utifrån en fenomenografisk forskningsansats och med hjälp av den litteratur som legat till grund för vår studie.

Resultat

Hos informanterna finns varierade upplevelser om relevansen av att för föräldrar förklara undervisningen utifrån teorier och styrdokument. Även upplevelsen av yrkesspråkets relevans i kommunikation med föräldrar varierar hos informanterna. Informanterna har liknande upplevelser om att ett yrkesspråk kan vara problematiskt i kommunikation med föräldrar, oavsett om de använder ett yrkesspråk i denna kommunikation eller ej. Enligt informanterna ligger vikten vid att läraren kan kommunicera på ett sätt som föräldrarna förstår och där budskapet når fram.

Betydelse för läraryrket

Enligt läroplanen är lärare skyldiga att för föräldrar förklara sin undervisning utifrån dess syften och mål. Nödvändigt är då att lärare har kunskap om teorier som ligger till grund för läraryrket. Lärare måste även kunna sätta ord på denna kunskap på ett för föräldrar begripligt sätt. Studien är betydelsefull för oss som blivande lärare, då vi har fått kunskap om hur vi kan använda yrkesspråket i kommunikation med föräldrar.

Innehåll:

1. Inledning	4
1.1 Definition av centrala begrepp.....	5
2. Bakgrund	6
2.1 Kommunikation.....	6
2.1.1 Relationer i kommunikationen.....	7
2.1.2 Kommunikationsmodeller och störningar i kommunikationen.....	7
2.1.3 Professionella samtal.....	7
2.2 Skolans decentralisering.....	8
2.2.1 Skolans decentralisering och det förändrade läraruppdraget.....	8
2.2.2 Krav på en djupare dialog.....	9
2.2.3 Ett reflekterande språk.....	9
2.3 Yrkesspråk.....	10
2.3.1 Yrkesspråket - ett kriterium för professionalitet.....	10
2.3.2 Lärares yrkesspråk.....	11
2.4 Metaspråk, vardagspråk och pseudometaspråk i läraryrket.....	11
2.4.1 Metaspråk.....	11
2.4.2 Vardagspråk.....	12
2.4.3 Pseudometaspråk.....	12
2.5 Teoretisk kunskap i läraryrket.....	13
2.5.1 Teori och praktik i läraryrket.....	13
2.5.2 Tyst kunskap – förtrogenhetskunskap.....	13
2.5.4 Att synliggöra praktiken med hjälp av teorier.....	14
2.5.5 Undervisning utan teoretisk grund.....	15
2.5.6 Ett yrkesspråk för att tydliggöra teorier.....	15
2.6 Föräldrasamverkan.....	16
2.6.1 Samverkan mellan hem och skola enligt tidigare läroplaner.....	16
2.6.2 Samverkan mellan hem och skola idag.....	18
2.6.3 Likheter och skillnader mellan läroplaner.....	18
2.7 Sammanfattning.....	19
3. Syfte	21
3.1 Frågeställningar.....	21
4. Metod	22
4.1 Val av metod.....	22
4.1.2 Fenomenografisk forskningsansats.....	22
4.2 Urval.....	23
4.2.1 Beskrivning av skolor.....	24
4.2.2 Beskrivning av undersökningsgrupp.....	24
4.3 Genomförande.....	25
4.3.1 Beskrivning av intervjuguide.....	25
4.4 Bearbetning.....	26
4.5 Tillförlitlighet.....	27
4.6 Etiska överväganden.....	28
5. Resultat	29
5.1 Frågeställning 1.....	30
5.2 Frågeställning 2.....	32
5.3 Frågeställning 3.....	35

5.4 Frågeställning 4.....	38
5.5 Sammanfattning av resultat.....	39
6. Diskussion.....	40
6.1 Analys av intervjureultat	40
6.1.1 Frågeställning 1: Att förklara undervisningen utifrån teorier och styrdokument	41
6.1.2 Frågeställning 2: Att använda ett yrkesspråk i kommunikation med föräldrar.....	42
6.1.3 Frågeställning 3: Ett situationsbundet yrkesspråk	43
6.1.4 Frågeställning 4: En förändrad kommunikation mellan lärare och föräldrar.....	44
6.2 Slutdiskussion	45
6.3 Vidare forskning	46
Referenslista.....	48
Bilaga A: Informationsbrev till informanter	
Bilaga B: Intervjuguide	

1. Inledning

Vi befinner oss nu i slutet av vår lärarutbildning och med facit i hand kan vi blicka tillbaka på givande terminer, som bidragit till den kunskap och erfarenhet vi idag har om läraryrket. Under vår utbildning har vi introducerats för vetenskapliga begrepp som gjort det möjligt för oss att utveckla vår kompetens. Vi har också fått redskap för att se på lärande utifrån olika perspektiv. Utifrån olika teorier om lärande har vi även fått verktyg för hur man som lärare kan bedriva och planera undervisning i såväl förskola som grundskola. Nu är det snart dags för oss att prova på läraryrket i sin komplexa helhet. Det ingår då i vårt arbete att kunna omvandla vår teoretiska kunskap till den praktiska vardag vi möts av, i samarbete med såväl elever som föräldrar. Under vår verksamhetsförlagda utbildning har vi dock sett att kopplingen mellan teori och praktik inte alltid är så tydlig. Ofta har vi upplevt att lärare, när de presenterar sin undervisning, inte förklarar den utifrån teoretiska perspektiv eller styrdokument.

Under 1980- och 1990-talen genomgick den svenska skolan radikala förändringar som kom att innebära nya förhållningssätt för alla lärare. Skolan som tidigare varit centralstyrd kom att bli decentraliserad och den regelstyrda läroplanen Lgr80 formulerades om till mål- och resultatstyrda Lpo94. I och med denna reform förändrades också lärarens förhållande till föräldrar. Samarbete mellan hem och skola kom att fördjupas så att föräldrar skulle kunna vara mer delaktiga i sina barns utbildning och skolgång. Detta ställer i sin tur nya och större krav på lärare som då måste tolka läroplanen och i kommunikation med föräldrar presentera den på ett begripligt sätt (Flising m.fl., 1996, s 58-63).

I Lpo94 beskrivs det att lärare skall ”samverka med och fortlöpande informera föräldrarna om elevens skolsituation, trivsel och kunskapsutveckling, och hålla sig informerad om den enskilda elevens personliga situation och därvid iaktta respekt för elevens integritet” (Skolverket, 2006 s.14). Vidare beskrivs att alla som arbetar i skolan skall ”samarbeta med elevernas vårdnadshavare så att man tillsammans kan utveckla innehåll och verksamhet” (Skolverket, 2006, s 14).

Efter att ha läst och inspirerats av Colnerud och Granström (2002), som skriver om lärares professionalisering och yrkesspråk, inser vi betydelsen av att lärare använder sig av ett gemensamt yrkesspråk. Med ett gemensamt yrkesspråk kan lärare utvecklas och förklara sin undervisning utifrån ett teoretiskt ramverk, som synliggör syfte och mål med undervisningen. Författarna menar vidare att ett gemensamt yrkesspråk ger lärare verktyg, som strukturerar den samlade kunskapen som finns inom yrkesgruppen (s 42). I tidigare forskning har främst yrkesspråkets betydelse i kommunikationen lärare emellan behandlats. Vår studie bidrar med att ge ett vidare perspektiv på betydelsen av lärares yrkesspråk, eftersom vi fokuserar på yrkesspråkets relevans i kommunikation med föräldrar.

Under de senaste åren har både lärarutbildningen, lärarkåren och skolan varit utsatt för hård kritik från både media och politiker. Detta innebär att lärare måste ha verktyg för att kunna motivera sin undervisning, inför såväl elever och föräldrar som samhället i sin helhet. Skolans decentralisering har medfört att det i allt större grad efterfrågas ett professionellt ansvar i läraryrket (Carlgren & Marton, 2002, s 83). Vi ser det därför som ytterst relevant att vi i vår kommande yrkesroll kan basera syften och mål med vår undervisning på de grundläggande

teorier och kunskaper som läraryrket vilar på. Andersson (2004) skriver att en av förutsättningarna för en lärare att lyckas i sin yrkesroll är att ha ett gott föräldrasamarbete (s 26). I den intervjustudie med föräldrar som hon utgår från framgår att föräldrar vill ha en rak, tydlig och ärlig kommunikation med skolan (s 72). För att lärare skall kunna ha en sådan kommunikation tror vi, att det krävs att läraren behärskar och använder ett reflekterat språk. Språket bör innehålla genomtänkta förklaringar som grundar sig i för undervisningen och verksamheten centrala begrepp. Som blivande lärare är vi nyfikna på hur lärare resonerar kring sitt språkanvändande i kommunikation med föräldrar. I vår uppsats har vi därför inte som syfte att undersöka *hur* lärares kommunikation med föräldrar verkligen ser ut. Snarare ser vi det som intressant att ta reda på hur lärare *upplever* sin kommunikation med föräldrar. Vi undrar därför om lärare upplever att de för föräldrar förklarar sin undervisning utifrån styrdokument och teorier samt om de ser yrkesspråket som relevant i denna kommunikation. Vår intervjustudie känns för oss relevant då vi tror att det kan ge oss en bredare kunskap och beredskap om kommunikation med föräldrar i vår kommande yrkesroll.

1.1 Definition av centrala begrepp

Förälder: vi kommer i vår uppsats främst använda begreppet förälder. Detta är till skillnad från det juridiska begreppet vårdnadshavare ett biologiskt begrepp. I de flesta fall är vårdnadshavare och förälder en och samma person, men det behöver inte vara så. I den litteratur vi har valt att utgå från används dock så gott som alltid begreppet förälder framför begreppet vårdnadshavare.

Lärare: vi använder begreppet lärare framför pedagog då vår studie riktar sig mot pedagoger i skolan som allmänt kallas för lärare. I en del av den litteratur vi har använt förekommer dock ordet pedagog. Vi har då bytt ut begreppet pedagog mot begreppet lärare när vi i vår uppsats refererar till en sådan text.

Yrkesspråk: i vår uppsats använder vi begreppet yrkesspråk. Med detta menar vi ett språk som grundar sig i de specialiserade kunskaper och gemensamma teorier som finns inom ett yrke.

Professionell lärare: enligt Pramling-Samuelsson och Sheridan (1999, s 103) innebär ett professionellt förhållningssätt hos lärare att kunna ta ställning till kunskap, lärande och undervisning på ett sätt som innefattar kritisk reflektion. Denna reflektion berör lärarens egna teorier, värderingar och teoretiska föreställningar. Även verksamhetens pedagogiska utformning och mötet med barnet kräver reflektion.

Kommunikation: begreppet kommunikation inbegriper såväl verbal som icke-verbal sådan. Icke-verbal kommunikation handlar om kroppsspråk, röstläge och andra icke-verbala signaler som skickas mellan sändare och mottagare. Kommunikation sker med hjälp av olika sinnen och kan vara både skriftlig och muntlig. När vi använder begreppet kommunikation i vår uppsats menar vi muntlig, verbal sådan.

2. Bakgrund

Eftersom vi har som syfte i vår studie att undersöka lärares upplevelser av kommunikation med föräldrar, inleder vi vår litteraturgenomgång med en genomgång av vad kommunikation kan innebära. Vi börjar med att beskriva hur kommunikation kan påverkas av relationen mellan de parter som deltar i ett samtal. Vidare ser vi på vad som kan störa budskapet i en kommunikation samt på hur professionella samtal kan se ut. Därefter beskriver vi skolans decentralisering och förändringen av lärarrollen. Detta tar vi upp eftersom denna förändring innebar nya krav på lärares förmåga till kommunikation. Ett av dessa krav handlar om lärares användande av ett reflekterande språk. Detta språk blir ett redskap för läraren när denne ska beskriva syfte och mål med undervisningen.

Efter beskrivningen av skolans decentralisering har vi valt att behandla begreppet yrkesspråk. Yrkesspråk är ett begrepp som är centralt för vår studie. Denna disposition har vi valt att göra eftersom lärares användande av ett yrkesspråk blir än mer relevant i samband med skolans decentralisering. Därefter beskriver vi lärares språk utifrån tre olika språkliga nivåer. Detta gör vi för att tydliggöra för läsaren vad vi menar med yrkesspråk och vad som skulle kunna vara dess motsats.

För att kunna förklara sin praktik måste lärare kunna relatera denna till den teoretiska bakgrund som ligger till grund för läraryrket. Beskrivning av vad dessa teorier kan innehålla förklaras därmed i avsnittet därefter. I samband med detta diskuterar vi även den tysta kunskap lärare kan tänkas ha och hur detta kan påverka lärares upplevelser av kommunikation med föräldrar. Då vi i vår studie fokuserar på lärares kommunikation med föräldrar beskriver vi slutligen hur samverkan mellan hem och skola har sett ut ur ett historiskt perspektiv, hur den ser idag samt hur olika läroplaner beskriver denna kommunikation.

2.1 Kommunikation

För att kunna undersöka hur lärare upplever att kommunikationen mellan lärare och föräldrar ser ut, är det relevant att se hur kommunikation i allmänhet kan beskrivas. Lärares kommunikation med föräldrar är en viktig del av den samverkan mellan hem och skola som grundskolans läroplan förordar. Att som lärare kunna motivera och förklara sin undervisning för föräldrar, ställer krav på lärarens förmåga att kommunicera. Kommunikationen mellan lärare och föräldrar sker i olika slags situationer i möten som är mer eller mindre formella. Nilsson och Waldemarsson (2007) skriver att ordet kommunikation kommer från det latinska *communicare* som betyder att *göra gemensamt*. Detta innebär att vi i kommunikation både meddelar oss och delar med oss av något (s 11). Vidare skriver författarna att kommunikation kan innebära bland annat information, påverkan, tanke, känsla och bekräftelse. Kommunikation är en process där två eller flera människor förutom att skicka budskap till varandra även visar hur de påverkar varandra, uppfattar sig själva och situationen samt vilket innehåll de lägger in i sina budskap (s 12). I samtal och i samspelet med andra konstruerar människor olika versioner av den sociala verkligheten. Kommunikationen har då som funktion att överföra idéer eller uppfattningar om vad som finns i vår omgivning och om hur denna ser ut och fungerar.

2.1.1 Relationer i kommunikationen

För att en kommunikation ska bli så effektiv som möjligt krävs att de som deltar definierar sina relationer till varandra och vilka roller de har i samtalet (Nilsson & Waldemarsson 2007, s 45). Med detta menas att kunna bestämma vilka rättigheter och skyldigheter som gäller i kommunikationen, att veta vem som kan kräva vad, hur mycket och av vem i olika situationer. Att definiera relationen är avgörande för hur kommunikationen kommer att se ut och spelar stor roll, såväl vid ett första möte som när man ses igen efter en tid. Det viktigaste är att inte ta en relation för given utan att vara lyhörd och att bekräfta relationen innan man börjar prata om ett innehåll, något kan ha hänt sedan sist som förändrar relationen. Sådant kan leda till missförstånd eller störningar i kommunikationen. Enligt Nilsson och Waldemarsson (2007) verkar människor i maktposition, såsom chefer, lärare eller föräldrar, ofta ta för givet att relationer inte ändras och att de därför inte behöver vara uppmärksamma på de budskap om relationen som signaleras. De skriver vidare att detta dock inte stämmer (s 46). Ofta i kommunikation med föräldrar befinner sig läraren i en maktposition och är den part som styr samtalet. Som lärare är det då viktigt att vara medveten om hur denna maktrelation kan påverka kommunikationen med föräldrar. Denna faktor i kommunikationen mellan lärare och föräldrar är relevant i förhållande till vår studie, eftersom det är möjligt att våra informanter har upplevelser av hur olika relationer i kommunikationen kan påverka hur kommunikationen med föräldrar ser ut.

2.1.2 Kommunikationsmodeller och störningar i kommunikationen

Det finns olika strategier för att i ett samtal nå fram med det önskade budskapet till den andre. I kommunikationen mellan lärare och föräldrar kan olika modeller för kommunikation finnas representerade. En sådan modell handlar om hur kommunikationen kan påverkas av olika slags hinder. Sådana hinder kan vara olika språkvanor eller kulturella skillnader, personlighet och attityd (Nilsson och Waldemarsson, 2007, s 23). I kommunikationen mellan lärare och föräldrar kan detta visa sig genom att lärare varierar sitt språkbruk och vad de kommunicerar beroende på vilka föräldrar de pratar med. Ibland kan skillnader mellan lärarens och föräldrarnas språk leda till störningar i kommunikationen. Kommunikationen kan då av den ena eller båda parter anses fungera dåligt. Nilsson och Waldemarsson (2007) skriver att även när störningar i kommunikation inte leder till rena konflikter bidrar de till olust, misstänksamhet och irritation. Som samtalsledare är det därför viktigt att vara medveten om vilken typ av budskap som sänts och vilket innehåll det har (s 133). Olika lärare kan uppleva olika svårigheter i mötet med föräldrar; dessa kan bero på den egna personligheten eller hur läraren väljer att föra fram sin information. Det kan även bero på omgivande orsaker som till stor del är beroende av situationen. Eftersom lärares upplevelser av kommunikationen med föräldrar är subjektiva ligger vår fokus i studien på de intervjuade lärarnas variation av erfarenheter och upplevelser av dessa.

2.1.3 Professionella samtal

Nilsson och Waldemarsson (2007) skriver att det professionella samtalet är ett verktyg för att uppnå specifika mål. Dessa mål handlar om att ge stöd, hantera problem, att skapa delaktighet och fördela ansvar, att utvärdera, att tillrättavisa eller att förmedla obehaglig information (s 100). Enligt Hägg och Kuoppa (1997) har förmågan att kunna kommunicera och leda samtal blivit en allt viktigare del i många yrken, bland annat läraryrket (s 15). I takt med decentraliseringen av skolan och införandet av en ny läroplan, som är mål- och resultatstyrd snarare än regelstyrd, ställdes större krav på att lärare själva ska kunna förklara mål och syften utifrån läroplanen. Detta eftersom läroplanen i sig inte säger särskilt mycket om hur

undervisningen ska gå till (Läraryrkesutbildningskommittén, 1999, s 61). Kraven på att lärare skall kunna förklara läroplanens syften och mål fanns inte i det föregående mer öppna auktoritära skolsystemet (Hägg & Kuoppa 1997, s 15).

I samtal generellt har såväl sändare som mottagare ansvar för att budskapet mottages korrekt (Nilsson & Waldemarsson, 2007, s 12). I professionella samtal däremot har läraren ett större ansvar genom sin position som samtalsledare (Hägg & Kuoppa, 1997, s 27). Förutom att ha kunskaper och erfarenheter inom sin profession krävs från lärarens sida självkänedom, ett öppet förhållningssätt samt förmåga till empati (s 28).

Professionella samtal har krav på att vara strukturerade med klara mål. Samtalsledaren, i detta fall läraren, måste ha tänkt igenom syftet med samtalet och ha satt upp riktlinjer för vad som skall uppnås. Mål och syften blir olika beroende på samtalets funktion; samtal för att informera och samtal för att tillrättavisa eller samtal för att ge stöd har olika karaktär (Nilsson & Waldemarsson, 2007, s 101). I lärares arbete är föräldramöten och utvecklingssamtal exempel på samtal som kan ha utsatta mål och syften. I relation till lärares användande av yrkesspråk i kommunikation med föräldrar är dessa professionella samtal en form av situation där ett yrkesspråk kan ha en viktig funktion.

2.2 Skolans decentralisering

Då vi i vår studie fokuserar på hur lärare upplever att de kommunicerar med föräldrar, ser vi det som viktigt att beskriva vilka faktorer som ligger till grund för utvecklingen av kommunikationen inom läraryrket. Det är även relevant att beskriva de kommunikationskrav som ställs på dagens lärare. Vi har därför valt att beskriva denna utveckling i relation till lärares förändrade yrkesroll samt utifrån skolans decentralisering och införandet av läroplanen Lpo94. I nedanstående teoriavsnitt diskuterar vi därför de nya krav som ställs på lärares förmåga till kommunikation, då vi menar att dessa krav även kan ha förändrat kommunikationen mellan lärare och föräldrar.

I slutet av 1980 talet genomfördes en decentralisering av den svenska skolan. Detta innebär att skolan som tidigare varit centralt statligt styrd kom att bli kommunal och lärare blev kommunalt anställda istället för statligt anställda. I och med decentraliseringen av skolan kom skolledning och lärare att få ett ökat ansvar. Med reformen ändrades också den regelstyrda läroplanen, Lgr80 och kom att ersättas av den mål- och resultatstyrda läroplanen Lpo94. Lindensjö och Lundgren (2000) beskriver hur denna förändring ställde nya krav på hur läroplanerna skulle utformas. Förändringen innebar att staten nu utformade mål som skulle konkretiseras och preciseras på lokal nivå. Det blev då skolledningens och lärarnas ansvar att tillsammans avgöra hur målen i undervisningen skulle nås. Detta förväntades ske genom att lärare tillsammans inom ett arbetslag planerar sin undervisning utifrån centrala mål och kommunens uppställda skolplaner (s 103).

2.2.1 Skolans decentralisering och det förändrade läraruppdraget

De nya förhållandena ökade lärares möjligheter och skyldigheter att utveckla den egna pedagogiska verksamheten. Detta skulle ske genom måltolkning, arbete med kursplaner och utvärdering på lokal nivå. Lärares nya yrkesroll höjde kraven på goda kunskaper i läroplansteori och stor vikt lades nu på lärares förmåga att analysera verksamheten utifrån ett

organisationsperspektiv (Lärarytbildningskommittén, 1999, s 60). Lindensjö och Lundgren (2000) menar att lärare som är verksamma under dagens läroplan (Lpo94) förväntas ha goda kunskaper om vilka medel som skall väljas och hur dessa medel skall användas för att nå uppsatta mål. De menar vidare att det är ytterst relevant att lärare har redskap och kunskap om vilka processer som krävs för att målen skall nås. Decentraliseringen av skolan har på detta sätt även lett till ökat krav och förfrågan på lärares professionella kompetens (s 167).

2.2.2 Krav på en djupare dialog

Genom att läraruppdraget vidgats till att innefatta utveckling av lokala läroplaner, tolkning av läroplanens mål samt utvärdering av verksamheten, har även kraven på insyn och resultatkontroll från statens sida ökat. Staten upprättade ett nytt ämbetsverk, Skolverket, som i huvudsak blev ett redskap för utveckling av skolan samt som verkar för uppföljning, utvärdering och tillsyn av skolverksamheten (Lindensjö & Lundgren, 2000, s 101). I en av statens offentliga utredningar (SOU 1999:63) beskrivs det att ökad insyn, resultatkontroll och de nya inslagen i läraruppdraget i sin tur ställer krav på lärares reflektionsförmåga, kritiska tänkande samt förmågan att kunna föra en lokal gemensam dialog med kollegor (Lärarytbildningskommittén, 1999, s 61).

Den djupa dialogen är en förutsättning för att lärare skall kunna utvärdera och reflektera över sitt arbete. I sammanhanget belyses även vikten av att lärare i den målstyrda skolan har en gemensam språklig kompetens. Genom ett gemensamt språk med specifika begrepp förväntas lärare diskutera om skolans lokala arbetsplaner. Vidare beskrivs betydelsen av att lärare för en dialog som bottnar i gemensamma reflektioner. Lärare kan med hjälp av gemensam reflektion formulera sin förståelse för olika fenomen. Med ett gemensamt språk blir det också möjligt att begripa och förklara komplexa skeenden i den pedagogiska verksamheten. Det gemensamma språkliga användandet utvecklar på så sätt ett mer precist språk, det vill säga ett yrkesspråk (Lärarytbildningskommittén, 1999, s 61-62). I vår uppsats innebär kravet på en djupare dialog en intressant förändring då det även kan ha skett en förändring i hur lärare idag kommunicerar med föräldrar. Med detta menar vi att läroplanens krav på att lärare för föräldrar förklarar sin undervisning utifrån syften och mål i styrdokumentet kan ha påverkat yrkesspråkets betydelse i denna kommunikation. Det blir därför intressant att undersöka lärares upplevelser av detta.

2.2.3 Ett reflekterande språk

Då den förändrade lärarrollen kräver lärare som för en dialog om sin praktik utifrån gemensamma reflektioner, har vi valt att ge en tydligare förklaring av vad reflektion och ett reflekterande språk för en lärare kan innebära. I Norstedts etymologiska ordbok (Wessén 1997, s 359) står det att ordet reflektion härstammar från det latinska ordet *reflectere* som betyder, böja tillbaka eller vända tankarna tillbaka. Ur ett filosofiskt perspektiv har ordet med meningssökande att göra, människan vill skapa mening i tillvaron och genom att reflektera försöker hon förstå vad som ligger till grund för hennes handlingar och tänkandet om hennes handlingar (Alexandersson, 2007, s 31). Alexandersson (2007) beskriver betydelsen av en reflekterande lärare. Genom ett reflekterat tänkande om sin praktik kan läraren ifrågasätta de regler, normer och arbetssätt som läraren annars riskerar att ta för givna. På detta sätt synliggörs både lärarens tänkande och handlande genom reflektion (s 32). I samband med denna reflektion blir det också lättare för läraren att förklara syfte och mål med undervisningen för andra. Alexandersson (2007) menar vidare att gemensamma reflekterande diskussioner skapar en grund för hur lärare gemensamt utvecklar ett sätt att tänka och tala om sitt arbete. Nödändigt för att utveckla ett yrkesspråk är att tala och samtala om praktiken.

Detta kan också ses som en nödvändig förutsättning när det gäller läraryrkets professionella utveckling (s 29). Colnerud och Granström (2002) skriver att lärares gemensamma reflektion kräver att de har tillgång till ett gemensamt yrkesspråk och att yrkesutövarna genom språket kan dela gemensamma tankestrukturer och teoretiska modeller för den aktuella praktiken (s 125).

2.3 Yrkesspråk

Som vi ovan beskrivit skapar lärares gemensamma reflekterande diskussioner en grund för hur lärare gemensamt utvecklar ett sätt att tänka och tala om sitt arbete. Denna reflektion kräver att lärarna har tillgång till ett gemensamt yrkesspråk och genom språket kan lärarna dela gemensamma tankestrukturer och teoretiska modeller för sin praktik. Då vi valt att undersöka lärares upplevelser av yrkesspråkets relevans i kommunikation med föräldrar blir begreppet yrkesspråk ett centralt begrepp i vår uppsats. Vi ser det då som relevant att i vår litteratur inleda med en generell beskrivning av begreppet yrkesspråk samt vilken relevans detta språk har i läraryrket.

Colnerud och Granström (2002) beskriver att de yrkesgrupper som har ett specialiserat yrkesområde också utvecklar ett gemensamt fackspråk, ett så kallat yrkesspråk. Med hjälp av fackspråket underlättas kommunikationen mellan de verksamma inom yrkesgruppen. En del språkforskare menar att ett fackspråk kan kännetecknas av speciella termer och begrepp. Gemensamt för dessa termer och begrepp är att de vilar på en vetenskaplig grund. De specialiserade kunskaper som finns inom yrkesgruppen och som ingår i vissa termer gör det möjligt för yrkesutövarna inom ett specialiserat yrke att lättare kunna kommunicera och förstå varandra (s 41-42). På detta sätt kan ett yrkesspråk kännetecknas som ett språk rikt präglad av termer och fackmannamässiga begrepp. Vidare skriver Colnerud och Granström (2002) att för att kunna behärska ett yrkesspråk räcker det dock inte att endast kunna uttrycka vissa begrepp och termer, utan det mest väsentliga ligger i att kunna förstå, använda och relatera dessa fackuttryck till den praktiska verksamheten (s 44). För lärare i kommunikation med föräldrar ligger då vikten vid att kunna förklara väsentliga begrepp på ett begripligt sätt.

2.3.1 Yrkesspråket - ett kriterium för professionalitet

Colnerud och Granström (2002) skriver att det idag hos lärare och fackliga organisationer finns en strävan att beskriva läraryrket som professionellt (s 29). Författarna skriver vidare att ett kriterium för att en yrkesgrupp skall kunna klassificeras som professionell, är att yrkesgruppen har ett gemensamt vetenskapligt språk (s 123). Svensson (Selander, 1989, s 194) skriver att det som främst brukar förknippas med en professionell yrkesutövarns förmåga, är de kunskaper och färdigheter som yrkesutövaren har erhållit under sin utbildning. Med hjälp av denna förmåga förväntas yrkesutövaren veta vad som gäller och hur denne skall genomföra sitt arbete. De teoretiska perspektiv och teorier som ligger till grund för dessa kunskaper menar Svensson (1989) utgör grundläggande resurser i yrkesutövandet (s 194). Genom att behärska yrkets språk visar yrkesutövaren att han eller hon i ord och handling förstår och behärskar de regler, attityder, värderingar, normer och den teoretiska kunskap som finns inom yrkesgruppen (Colnerud & Granström 2002, s 44). Med hjälp av ett gemensamt yrkesspråk kan yrkesutövarna på ett tydligt och begripligt sätt beskriva de förutsättningar som råder på arbetsplatsen (Granström, 2007 s 37).

2.3.2 Lärares yrkesspråk

Som vi tidigare beskrivit har alltmer ansvar lagts på den enskilde läraren. Lärare förväntas idag tolka, förstå och omsätta nya intentioner i konkret handling (Läraryrkeskommittén, 1999, s 60-61). Den analyserande och diskussionsbaserade samarbetsformen mellan lärare har blivit allt vanligare och i dagens skola ingår de flesta lärare i en eller annan form av arbetslag (Colnerud & Granström, 2002, s 43-44). I relation till läraryrket kan lärare med hjälp av yrkesspråket lyfta den egna verksamheten och presentera praktiken i denna utifrån mentala modeller eller teoretiska konstruktioner. Lärares yrkesspråk är viktigt, inte minst när det gäller för lärare att precisera och enas om mål och ambitioner i undervisningen (s 86).

På samma sätt som läkare har ett specifikt yrkesspråk, har också lärare ett gemensamt yrkesspråk som är för dem specifikt och som används då de samtalar om och förstår sin verksamhet utifrån gemensamma kunskaper och begrepp. Granström (2007) menar att det i läraryrket finns en rad områden som kräver ett utvecklat yrkesspråk för att lärare ska kunna genomföra ett bra arbete. Bland annat krävs ett yrkesspråk för att kunna göra en pedagogisk planering av verksamheten. Detta kan exempelvis gälla teorier om hur lärande går till samt kunskap om olika arbetsformer och om ledarskap i klassrummet. Dessa aspekter är exempel på ett yrkesspråkligt innehåll som är relaterat till lärarens undervisningsuppgift och visar på yrkesspråkets vida komplexitet (s 37). Kernell (2002) menar att lärare inte bör vara rädda för att använda ett professionellt språk på samma sätt som andra yrkesgrupper gör. Det kan skapa trygghet hos föräldrar då de ser att även lärare har ett yrkesspråk. Vidare skriver Kernell att om lärare kan förklara sin verksamhet på ett övertygande sätt ökar också chanserna till att skapa goda relationer med föräldrar och utomstående (s 104-105). Då vi tror att det för lärare kan vara användbart att förklara sin undervisning med utgångspunkt i ett yrkesspråk, ser vi det som intressant att undersöka om lärarna upplever att yrkesspråket är relevant även i kommunikation med föräldrar.

2.4 Metaspråk, vardagsspråk och pseudometaspråk i läraryrket

I vår studie kommer vi att få ta del av hur lärare upplever sig förklara teorier och styrdokument i kommunikation med föräldrar. Intressant för studien är även att titta på vilket slags språk lärarna upplever sig använda i denna kommunikation. Med språk menar vi inte ett annat språk än det svenska, utan vi utgår från de olika nivåer som Colnerud och Granström (2002) menar att det verbala språket kan delas in i. Nedan ger vi en vidare förklaring av dessa nivåer och deras innebörd.

2.4.1 Metaspråk

Colnerud och Granström (2002) menar att det finns en skillnad mellan ett reflekterat och oreflekterat användande av språket. Denna skillnad grundar sig i mängden metaspråkliga inslag. Ett metaspråk (yrkesspråk) i yrkesutövandet är viktigt då det hjälper utövarna att klargöra teorier av praktiken, både inför sig själva och andra. En vidare aspekt av en yrkesgrupps metaspråk är att det kan ses som ett verktyg för kommunikation av hypoteser och teorier som finns inom yrkespraktiken. Colnerud och Granström skriver vidare att den reflekterande läraren använder ett metaspråk som arbetsredskap och språket blir på så sätt mer markant. En lärare som arbetar på ett oreflekterat och intuitivt sätt använder sig istället av ett så kallat vardagsspråk (s 44-53). I relation till vår studie blir det därför intressant att se *om* och *när* lärarna upplever sig använda ett metaspråk i kommunikation med föräldrar.

2.4.2 Vardagsspråk

Vad innebär då ett oreflekterat språk? Metaspråkets motsats är ett oreflekterat användande av språket, detta språk kallar Colnerud och Granström (2002) för vardagsspråk. Denna aspekt av språket utgår från människans konkreta händelser och känslor. Med ett vardagsspråk sker kommunikationen med omvärlden på ett spontant och oreflekterat sätt. Lärare kan med ett vardagsspråk beskriva sina känslor och faktiska tillvägagångssätt i sitt arbete, men tydliga mål och syften med undervisningen kan inte härledas ur detta språk (s 44-45).

Den tydliga skillnaden mellan ett metaspråk och ett vardagsspråk kan konkret beskrivas med hur en lärare beskriver en stökig situation i klassrummet. När läraren förklarar den stökiga situationen med hjälp av ett vardagsspråk använder sig han/hon av termer som ligger nära den egna upplevelsen. Situationen förklaras utifrån lärarens egna känslor och kan innehålla beskrivningar av vad eleverna sagt och gjort. Med hjälp av ett metaspråk menar Colnerud och Granström (2002) att läraren även kan förklara och beskriva hypoteser om varför det uppstått en stökig situation i klassrummet. Mönster som upptäcks i situationen kan med hjälp av ett metaspråk diskuteras utifrån olika teorier och läraren kan se varför vissa åtgärder fungerade och andra inte. Undervisningen bör därför grunda sig i för läraren genomtänkta idéer, tankar och mentala modeller, men för att kunna utföra ett bra arbete är det dock viktigt att lärare har tillgång till både ett metaspråk och ett vardagsspråk (s 44).

2.4.3 Pseudometaspråk

Pseudometaspråket kan beskrivas som en ett blandspråk mellan metaspråk och vardagsspråk. Denna språknivå kännetecknas av att det förekommer många abstrakta facktermer och begrepp som inte sätts i något sammanhang. De teoretiska begreppen i ett pseudometaspråk saknar därmed förklaring och anknytning och kan beskrivas som ett vardagsspråk med inslag av teoretiska termer (Colnerud & Granström, 2002, s 44). Vidare skriver författarna att pseudometaspråket kan ses som ett försök att "förvetenskapliga" vardagsspråket. Exempel på en lärares pseudometaspråkliga användning, kan vara då läraren beskriver mål för sin undervisning utan att förklara hur och varför denne vill uppnå dessa mål (s 58). Ett annat exempel på pseudometaspråkliga inslag kan vara när lärare i kommunikation med föräldrar förklarar sin undervisning med termer och fackbegrepp utan att sätta in dem i ett meningsfullt sammanhang. Genom att undanhålla vad begreppen innebär och utan att vidare relatera begreppen till undervisningens mål och syften blir språket både ovetenskapligt och oförståeligt.

Metaspråk/Yrkesspråk Förklarande teoretisk nivå teorier, modeller, generaliseringar, samband
Pseudometaspråk Abstrakt, icke-teoretisk nivå abstrakta begrepp, benämningar utan samband
Vardagsspråk Konkret handlingsnivå konkreta begrepp, känslor, upplevelser

Figur 1. Ovanstående modell förtydligar de tre nivåer av språkanvändande som beskrivs ovan (Colnerud & Granström, 2002 s 52).

2.5 Teoretisk kunskap i läraryrket

I föregående teoriavsnitt har vi främst behandlat vad som kännetecknar formerna för ett yrkesspråk. Då vi i vår studie har som syfte att undersöka vilken betydelse yrkesspråket har i kommunikation med föräldrar blir det relevant att förklara den teoretiska grund som ligger till grund för lärares yrkesspråk. I följande avsnitt beskriver vi därför vilket innehåll lärares yrkesspråk kan tänkas ha. Svensson (Selander, 1989) skriver att teoretisk kunskap hos en yrkesgrupp kan vara kunskapen om lagar, föreskrifter och förordningar som är knutna till arbetsorganisationen. Det kan också röra sig om för yrkesgruppen speciella teorier, modeller och förklaringar (s 194). När vi i vår uppsats behandlar begreppet teoretisk kunskap stödjer vi oss mot Svenssons beskrivning av denna.

För att förtydliga vad vi i vår uppsats menar med den teoretiska kunskapen inom läraryrket vill vi belysa styrdokumentens relevans inom detta område. Detta ser vi som ytterst relevant då det är lärarens uppgift att planera, genomföra och utvärdera undervisningen utifrån läroplanens olika mål och riktlinjer. Eftersom läroplanerna utgör ett grundläggande underlag i läraryrket och skolans organisation, är det viktigt att läraren är förankrad i dessa samt att lärare har verktyg för att kunna behandla och uttrycka denna teoretiska kunskap. Ett sådant redskap anser vi skulle kunna vara ett yrkesspråk. Lärares teoretiska kunskap grundar sig också i olika inlärningsteorier, ämnesdidaktisk forskning, vetenskapsteorier och olika pedagogiska inriktningar. Beroende på den ämnesinriktning lärare valt för sitt yrke kan dock olika teorier vara mer eller mindre relevanta. Sammanfattningsvis finns det inom läraryrket otaliga teorier, mål och riktlinjer som lärare kan basera sin teoretiska kunskap på.

2.5.1 Teori och praktik i läraryrket

Då vi som blivande lärare snart skall kunna omsätta våra teorier i praktiken, anser vi att det i vår studie är intressant att titta på om lärarna upplever det relevant att beskriva sin praktik utifrån teoretiska grunder. Vår syn på förhållandet mellan teori och praktik överensstämmer med det Claesson (2002) beskriver som det tredje perspektivet mellan teori och praktik. Utifrån detta perspektiv ses relationen mellan teori och praktik som jämbördig, där de ingår i ett samspel och ömsesidigt påverkar varandra. Med detta synsätt går det inte att på förhand säga eller avgöra hur teorin förhåller sig till praktiken, utan detta är något som avgörs i den enskilda situationen (s 11-12). Vi anser därför att det är viktigt att lärare kan beskriva och relatera sin undervisning till den teoretiska kunskap som ömsesidigt influerar och påverkar praktiken.

Strömdahl (1996) skriver om den didaktiska forskningens betydelse för lärarutbildningens vetenskapliga bas. Han menar att lärarutbildningen befinner sig i spänningsfält mellan teori och praktik, på så sätt att teori kännetecknar det som sker på lärarhögskolan, medan praktik rör undervisningssituationen ute i skolan. Den teoretiska kunskap som lärare fått under sin lärarutbildning och senare kompetensutveckling skall dock omsättas i praktiken (s 137-141).

2.5.2 Tyst kunskap – förtrogenhetskunskap

I många situationer i sitt yrkesutövande kan lärare vara såpass inarbetade i sin kunskap att de själva inte längre är medvetna om den. Colnerud och Granström (2002) skriver om hur språket blir ett hjälpmedel för yrkesverksammas analytiska tänkande, i samband med detta menar de att de flesta handlingar som utförs av yrkesverksamma inte är analytiska. De är i första hand intuitiva och situationsbundna och bygger på tyst kunskap (s 125). Ovanstående

resonemang ser vi som relevant för vår studie då det innebär att lärarna i vår studie kan tänkas grunda sin undervisning på tyst kunskap i form av erfarenheter av yrket och intuition, istället för att utgå från styrdokumentens mål och syften. Pramling-Samuelsson och Sheridan (1999) beskriver att tyst kunskap, även kallad förtrogenhetskunskap, är kunskap kopplad till sinnliga erfarenheter. Med detta menas att människan känner på sig hur saker och ting förhåller sig och vet på så sätt hur hon ska handla. Förtrogenhetskunskap kan därför sägas vara den osynliga delen av kunskap (s 55).

Som vi förklarat ovan kan lärares tysta kunskap vara kopplad till intuition och erfarenheter av yrket. Enligt Gilje och Grimen (1994) kan dock även kunskap som är svår att beskriva med ord kallas för tyst. Det är sådan kunskap som ibland sägs "sitta i ryggmärgen" (s 327). I relation till vår studie kan lärares tysta kunskap även utgöras av exempelvis teorier och styrdokument. Detta kan leda till att lärare i kommunikation med föräldrar inte sätter ord på denna teoretiska kunskap. Pramling-Samuelsson och Sheridan (1999) menar att den tysta kunskapen går att verbalisera genom reflektion. Detta verbaliserande av den tysta kunskapen blir relevant i förhållande till lärares kommunikation med föräldrar då den är en förutsättning för att föräldrar ska kunna ta del av lärares mål och syfte med undervisningen (s 55).

2.5.4 Att synliggöra praktiken med hjälp av teorier

I likhet med vad vi i inledningen beskrivit menar Kernell (2002) att skolan som institution är, som få andra områden, utsatt för allmänhetens intresse och spekulationer. Allt från politiker och debattörer till föräldrar har i många sammanhang synpunkter på och ifrågasätter hur lärarens undervisning bedrivs eller bör bedrivas (s 34). Denna kritiska granskning av skolan menar Colnerud och Granström (2002) beror på samhällets förväntningar på att lärare baserar sin verksamhet i sitt yrkeskunnande. Det är då viktigt att lärare har förmåga att för föräldrar beskriva och precisera syftet med sin undervisning utifrån de mål som beskrivs i läroplanen. (s 86). Detta är även något som tydligt beskrivs i Lpo94, där det poängteras att en av skolans och lärares skyldigheter är att " ... klagöra för elever och föräldrar vilka mål utbildningen har, vilka krav skolan ställer och vilka rättigheter och skyldigheter elever och deras vårdnadshavare har. Att den enskilda skolan är tydlig i fråga om mål, innehåll och arbetsformer är en förutsättning för elevers och vårdnadshavares rätt till inflytande och påverkan " (Skolverket, 2006, s 5). Det innebär således att föräldrar och elever har en rättighet att få ta del av verksamhetens syften och mål.

Precis som läraren har föräldern i uppfostran av barnet en uppgift att utveckla sitt barns kunskap inom många områden. Kernell (2002), menar att detta sker smidigare om skolan och elevens familj har en fungerande och god samsyn. Effekten av en god samsyn kan dock vara att likheterna mellan lärarens och föräldrarnas roll bidrar till att avprofessionalisera lärarrollen och den didaktiska kompetensen läraren har. Enligt Kernell kan föräldrarna på detta sätt komma att ifrågasätta lärarens arbete och anse att de vet lika bra som läraren hur deras barn skall hanteras och lära sig saker. Den enda skillnaden mellan de båda parterna tycks då vara att läraren har en bredare kompetens inom vissa ämnen. Därför är det viktigt att lärare har verktyg för att göra sig förstådda beträffande den didaktiska kompetens de besitter. För att kunna visa på sin didaktiska kompetens är det viktigt att läraren bland annat har en god kännedom om sin lärarroll, samt kan argumentera och förklara sitt syfte och mål med undervisningen (s 37-40).

2.5.5 Undervisning utan teoretisk grund

Colnerud och Granström (2002) beskriver att omfattande forskning stöder antaganden om att lärares arbete i första hand är aktivitetsinriktat och inte målinriktat. Med aktivitetsinriktad undervisning menar författarna sådan undervisning som varken har preciserade eller uttalade syften och mål. Fokus i verksamheten ligger istället på att skapa sådana förhållanden där elever hålls aktiva (s 99). Även Kernell (2002) behandlar dilemmat om att en del lärare inte anser sig ha behov av teorier i sin planering eller förklaring av verksamheten. De lärare som anser så, ser i grunden sitt yrke som skapande och praktiskt och menar att de har en speciell ”fingertoppskänsla” för det de gör och undervisar. En konsekvens av detta synsätt är dock att läraren själv avprofessionaliserar sin egen yrkesroll. En förklaring till dessa attityder hos lärare kan ligga i yrkets intensitet och komplexitet. En lärare måste ibland fatta många beslut på kort betänketid. De teorier som ligger till grund för besluten eller genomförande av undervisningen, hinner inte alltid komma upp till ytan och den teoretiska grunden blir på så sätt osynlig för såväl läraren själv som andra. Det är därför viktigt att lärare inte refererar sin verksamhet till ”något man bara gör” eller att läraren skulle besitta en speciell talang i att bedriva undervisning. Verksamheten och undervisningen måste däremot grunda sig i välformulerade tankar och teoretiska modeller (26). Undervisningen riskerar annars att bli aktivitetsstyrd snarare än styrd av de mål som beskrivs i läroplanen. Detta medför ett problem för läraren när denne skall förklara sin undervisning för föräldrar. En undervisning utan teoretisk förankring kan utav föräldrarna upplevas sakna syften och mål (Colnerud & Granström, 2002, s 99). Kernell menar (2002) att praktiken kräver teoretiska förenklingar. Lärare kan lättare förklara och förstå syfte och mål med undervisningen om de har en gemensam ram med grundläggande teorier som de kan se och förstå praktiken med (s 26). Med detta i tanke menar Kernell (2002) att det inte handlar om att mäta vad som är viktigast av teorin eller praktiken, utan vikten bör ligga i kopplingen mellan dessa, de två polerna teori och praktik fungerar bäst då de ömsesidigt alternerar varandra (s 23).

2.5.6 Ett yrkesspråk för att tydliggöra teorier

Tidigare har vi behandlat vikten av att lärare använder sig av ett yrkesspråk då de planerar och förklarar sin undervisning. Med hjälp av yrkesspråket kan läraren belysa syfte och mål med undervisningen. Colnerud och Granström (2002) menar dock att om en lärare i ett föräldramöte beskriver verksamheten i termer som är interna för skolan, riskerar läraren att istället för att skapa klarhet hos föräldrarna skapa förvirring (s 43). Denna problematik diskuterar även Granström (2007) då han skriver att yrkesspråket inte får användas för att på något sätt ”märkvärdisera” det lättbegripliga. Yrkesspråket är ett verktyg som skall göra det svårbegripliga begripligt och tillgängligt (s 38). I en studie gjord av Colnerud och Granström (2002) undersöktes vilka teorier och modeller lärare använde sig av när de planerade och utvärderade sin praktik. Avsikten med denna studie var att synliggöra de olika tankestrukturer som lärarna grundade sina handlingar på. Resultatet av denna undersökning visar således att lärare tenderar att använda sig av ett pseudometaspråk i det gemensamma arbetet (s 121). I vår studie blir det därför intressant att se hur lärarna förhåller sig till teorier och styrdokument kommunikation med föräldrar. Det blir även intressant att se hur lärarna upplever yrkesspråkets relevans i denna kommunikation.

2.6 Föräldrasamverkan

Då vi i vår studie fokuserar på yrkesspråkets roll i kommunikation med föräldrar är en beskrivning av den samverkan som sker mellan hem och skola i högsta grad relevant. Detta för att kunna se i vilka situationer lärare möter föräldrar och hur kommunikationen i dessa möten sett ut traditionellt och även hur den ser ut idag. Lärares kommunikation med föräldrar sker i såväl formella som informella möten och för denna studie är det därför intressant att kartlägga hur denna samverkan beskrivits av såväl läroplaner som tidigare forskning.

Flising m.fl. (1996, s 58) skriver att synen på föräldrarna och deras förhållande till skolan har förändrats över tid. Förr låg fokus på att informera och påverka föräldrar. Idag anses föräldrar vara en resurs i skolan genom värdefulla åsikter och kunskaper. Som vi tidigare beskrivit i vår inledning menar Andersson (2004) att ett gott föräldrasamarbete är en viktig förutsättning för att som lärare lyckas i sin yrkesroll. Eftersom läraren bara ser en liten del av elevens liv behöver denne kunskap utifrån föräldrarnas perspektiv för att kunna få en helhetsbild av barnet. Andersson kopplar detta till läroplanens (Lpo94) krav om skolans samarbete med hemmet (s 26). En av statens offentliga utredningar (SOU 1999:63) behandlar utvecklingen av den nya lärarutbildningen och det nya läraruppdraget. I denna utredning framhålls nödvändigheten av en god kontakt mellan hem och skola. ”Att kunna informera och samarbeta med föräldrar är en väsentlig del av det nya läraruppdraget och en förutsättning för att den pedagogiska verksamheten ska kunna utvecklas” (Läroplaneringskommittén 1999, s 52). En god relation mellan hem och skola underlättar kommunikationen med föräldrar. Enligt Anderssons (2004) intervjustudie med föräldrar ska kommunikation mellan hem och skola vara rak, tydlig och ärlig (s 72). Flising m.fl. (1996) skriver att lärare själva måste vara medvetna om varför de arbetar som de gör för att kunna förklara och beskriva det för föräldrarna. För att få en tydligare och mer synlig pedagogik är det viktigt att läraren kontinuerligt dokumenterar undervisningen och hur den genomförs. På så sätt har läraren något att utgå från när denne förklarar undervisningen för föräldrar (s 43-44).

2.6.1 Samverkan mellan hem och skola enligt tidigare läroplaner

I vår studie har vi bland annat för avsikt att se på hur lärare upplever att kommunikationen med föräldrar har förändrats över tid och om lärare i så fall upplever att även yrkesspråkets relevans har förändrats i denna kommunikation. Vi har därför tittat på hur de olika läroplaner som funnits för grundskolan, och som de lärare vi tänkt intervjua kan tänkas ha arbetat under, beskriver föräldrakommunikation och samverkan. Olika former för kommunikation mellan lärare och föräldrar har dock förekommit allt sedan folkskolans start i mitten av 1800-talet. Kraven på denna kommunikation och graden av delaktighet från hemmens sida har varierat under årtiondena, men redan i början av 1900-talet sågs vikten av lärares förmåga att möta föräldrar och för dem förklara sin undervisning (Flising & Kärrby, 1983, s 11-13). Under mitten av 1900-talet kom det i samband med en skolutredning att läggas fokus på föräldrarnas roll i sina barns utbildning. För att föräldrar skulle kunna vara delaktiga och ta sitt ansvar menade utredningen att det krävdes informationsutbyten mellan hem och skola. Detta för att ge en mer helhetlig bild av eleven (Flising m.fl., 1996, s 58-59). Den första läroplanen för grundskolan kom 1962 (Lgr62). Vi kommer att börja med att beskriva vad denna säger om föräldrasamverkan för att sedan fortsätta vidare till Lgr69 och Lgr80.

Lgr62 och Lgr69

Då de två första läroplanerna till stor del har samma innehåll väljer vi att beskriva dem tillsammans. Redan i Lgr62 beskrivs vikten av ett samarbete mellan hem och skola för att

kunna ha en samsyn på uppfostran. Det framhölls att skolans normer och regler var de som skulle gälla och föräldrar som motsade sig dessa påverkade sina barns skolgång negativt. På så sätt ansågs det vara föräldrarnas fel om barnen inte klarade skolan (Flising & Kärrby, 1983, s 18). Samverkan mellan hem och skola skulle gynnas av att båda parter lärde känna varandras verksamhetsområden. Läroplanen framhåller att även om båda parter har ansvar för att dela med sig av information så ligger det yttersta ansvaret på skolan (Skolöverstyrelsen 1964, s 14). Föräldrar bör enligt denna läroplan få information om viktiga avgöranden under elevernas studietid. För att kunna hålla enskilda samtal med föräldrar bör lärare, enligt Lgr62, avsätta tid för mottagning (Skolöverstyrelsen 1964, s 26). Adelswärd m.fl. (1997) skriver att vikten av kontakt mellan hem, skola och samhälle betonades i 1962-års läroplan och att skolan och hemmet enligt läroplanen hade som gemensam uppgift att bidra till barnens utveckling. Kontakten mellan hem och skola kunde exempelvis bestå av kontaktböcker, frånvarokort, klassmöten, åhörardag och föräldramöten (s 24). Lgr62 rekommenderade att lärare under exempelvis föräldramöten beskriver sin syn på arbetet och sin egen undervisning. Ökad kännedom om lärares arbete skulle ge föräldrar mer förståelse för skolan. Enligt läroplanen rekommenderades lärare även förklara förändringar i det konventionella kursinnehållet (Skolöverstyrelsen 1964, s 27-28).

I Lgr69 förekom snarlika beskrivningar av lärares samverkan med föräldrar. Även denna läroplan beskrev vikten av att informera hemmen om grundskolans utformning och vikten av en samsyn mellan hem och skola. Betydelsen av enskilda personliga samtal mellan lärare och föräldrar framhölls återigen och läroplanen gav förslag på hur dessa samtal samt övrig samverkan med föräldrar skulle kunna se ut (Skolöverstyrelsen 1969, s 11, s 20-21). I en rapport från Skolöverstyrelsen från 1970 presenterades ett förslag om regelbunden muntlig kontakt mellan hem och skola; detta blev ett genomslag för utformandet av kvartsamtalen. Samtalen föreslogs äga rum två gånger per termin utom i de årskurser där betyg gavs. (Adelswärd m.fl., 1997, s 25). Både Lgr62 och Lgr69 var konkret utformade med förslag och råd för vilken slags undervisning eller samverkan av olika slag som lärare skulle bedriva.

Lgr80

Hem och Skola-utredningen i början av 1980-talet framhöll att ett ökat föräldrainflytande var en förutsättning för att öka föräldrars medverkan i ansvarstagande för sina barns skolgång (Flising m.fl., 1996, s 61). Under detta årtionde kom vikten av samarbete mellan hem och skola än mer att betonas. Genom samhällsförändringar, större skolor och tilltagande invandring kunde inte längre en samsyn mellan hem och skola tas för given. På grund av kulturella och språkliga olikheter blev det än viktigare att arbeta för att överbrygga avståndet mellan hem och skola för att få en helhetssyn av elevens utveckling. I och med införandet av läroplanen Lgr80 ändrades synen på skolans samhällsroll och ansvar; fokus lades på fostran och att skolan skulle förmedla värden. I flera dokument bearbetades föräldrakontakt och -inflytande, elevernas ökade självständighet samt lärares utbildning i samverkansfrågor (Adelswärd m.fl., 1997, s 29). Som komplement till den allmänna delen av Lgr80 gavs det ut ett kommentarmaterial som beskrev skolans ansvar för att skapa förtroende hos föräldrar. Detta skulle ske genom att föräldrar och lärare träffades för att tala och framförallt lyssna på varandra (Skolöverstyrelsen 1984, s 10). Vidare förklarades att föräldrar behövde få veta mer om dagens skola och att de kunde få denna information genom olika former av möten eller skriftlig information. Enligt läroplanen Lgr80 skulle lärare ta kontakt med varje elevs föräldrar minst två gånger per läsår. Lärare skulle också rapportera frånvaro och informera föräldrarna om sin verksamhet (Skolöverstyrelsen 1984, s 21). I kontakten mellan hem och skola var det ofta skolan som stod för initiativet; för läraren var det då viktigt att tänka igenom vilka mål som kunde nås genom kontakten. Detta för att kunna ge samtalet ett tydligt innehåll.

En tumregel i kommunikation med föräldrar var att utgå från sådant som föräldrar ansåg att de kunde behöva veta. Enligt Lgr80 borde därför skolledare och lärare tänka på att inte använda ett alltför byråkratiskt språk på när de informerade föräldrar om verksamheten i skolan. Det sågs som viktigt att tänka igenom ordval och formuleringar så att inte föräldrar fick svårt att förstå vad som läraren menade (Skolöverstyrelsen 1984, s 46-47).

2.6.2 Samverkan mellan hem och skola idag

I samband med att Lpo94 infördes förändrades formen för samtal mellan lärare och föräldrar. De tidigare kvartssamtalen omformades till utvecklingssamtal som ska omfatta både lärare, elev och förälder. Sedan januari 2006 skall utvecklingssamtalen för varje enskild elev till leda en framåtsyftande individuell utvecklingsplan. Denna utvecklingsplan skall utformas av lärare, elev och föräldrar tillsammans (Utbildningsdepartementet, 2007). I läroplanen (Lpo94) beskrivs inledningsvis att skolan skall klargöra för elever och föräldrar vilka mål som finns med undervisningen, vilka krav som ställs och vilka rättigheter och skyldigheter elever och vårdnadshavare har. Tydlighet vad det gäller mål, innehåll och arbetsformer är en förutsättning för elevers och föräldrar möjligheter till inflytande och påverkan (Skolverket 2006, s 5). Såväl elever som föräldrar har fått fler viktiga beslut att fatta. Dessa val kan röra sig om allt från val av skola, elevens ämnesval, till att föräldern är delaktig i hur informationen mellan hem och skolan skall se ut. Föräldrar kan och bör också vara med och engagera sig i sina barns klasser som föräldrarepresentant, delta på klassmöten och i utvecklingssamtal och besöka klassen. Allt detta leder till större krav på aktiva föräldrar som intresserar sig för sina barns skolgång (Flising m.fl., 1996, s 101-102). I och med detta ställs det även större krav på lärares förmåga att förklara sin undervisning för föräldrar.

Precis som i tidigare läroplaner belyser dagens läroplan skolans ansvar för social fostran av elever; skolan ska vara ett stöd för föräldrar i deras barns fostran och utveckling. I samband med detta framhåller läroplanen att grunden i barns utveckling för personlig trygghet och självkänsla läggs i hemmen, men att även skolan spelar en stor roll i elevens utveckling (Skolverket 2006, s 7). Som tidigare nämnts finns det tydliga krav i läroplanen på lärares samverkan med föräldrar för att kunna utveckla verksamheten, samt att lärare informerar föräldrar om den enskilda elevens skolsituation och kunskapsutveckling. Föräldrarna ansvarar för att ge läraren information om elevens personliga situation på ett sådant sätt att elevens integritet respekteras (Skolverket 2006, s 14). Flising m.fl. (1996) skriver att en förutsättning för att föräldrar ska känna tilltro till arbetssätten i skolan och förskolan är att lärare kan tydliggöra arbetsformer och innehåll. Det innebär att läraren inte bara skall kunna visa *vad* denne gör utan även *varför* läraren väljer att arbeta på ett visst sätt.(s 43). Enligt Flising m.fl. (1996) är alla som är föräldrar till skolbarn på ett eller annat sätt involverade i ett pedagogiskt samarbete med skolan. Frågan som är viktig att ställa är dock hur pass medvetet involverade de är. De flesta föräldrar förhör sina barn på läxor eftersom det är något de av skolan förväntas göra. Mer sällan vet de hur de ska förhöra läxor eller varför. Som förälder ska man kunna ställa och få svar på följande frågor om vad som lärs ut på skolan, varför något lärs ut, och på vilket sätt det valda innehållet lärs ut (s 143).

2.6.3 Likheter och skillnader mellan läroplaner

Något som blir tydligt när man läser de olika läroplanerna är hur mycket mindre detaljerad dagens målrelaterade läroplan är i jämförelse med tidigare läroplaner. I framförallt de två första läroplanerna förekommer konkreta förslag och tips på hur lärare kan arbeta (Skolöverstyrelsen 1964, s 26). Detta finns alltså inte i Lpo94. Dagens läroplan kräver lärare

som själva kan omvandla abstrakta mål till konkreta idéer. I vår intervjustudie blir det därför intressant att se hur lärare som arbetat under mer än en läroplan upplever denna förändring. En likhet mellan läroplanerna är att det redan från starten lagts fokus på skolans uppdrag i social fostran, såväl som kunskapsuppdraget. I den senaste läroplanen framhålls dock än mer föräldrars rätt till medverkan och påverkan. Detta ska ske genom en utökad samverkan mellan hem och skola (Skolverket 2006, s 14). Ju större krav som läggs på lärare att samverka med hemmen, desto större betydelse får lärares förmåga att kommunicera med föräldrar.

2.7 Sammanfattning

Som vi beskrivit utgår vi i vår uppsats utifrån det perspektiv som Claesson (2002) beskriver då hon menar att teori och praktik jämbördigt bör komplettera varandra. I läroplanen Lpo94 framhävs vikten av att lärare för föräldrar förklarar mål och syfte med undervisningen. I vår inledning beskriver vi hur vi som studenter ibland upplevt att lärare inte verkar förklara sin undervisning utifrån teorier och styrdokument. Lärare kanske inte alltid är medvetna om vilka teorier grundar sig på och de kan därför ha svårt att sätta ord på dem. Även för föräldrar kan det då bli svårt att urskilja lärarens syften och mål med undervisningen. Enligt Gilje och Grimen (1994) är tyst kunskap tyst på så sätt att den är svår att beskriva med ord. Ett reflekterande språk är ett verktyg för att kunna göra det osynliga synligt. Yrkesspråket handlar då om att kunna sätta ord på den tysta kunskapen. Detta innebär att det inte nödvändigtvis är så att lärarna saknar teoretisk kunskap bara för att de inte sätter ord på den. Som Kernell (2002) beskriver är det samtidigt inte orimligt att anta att det finns lärare som i sin planering av sin undervisning utgår från intuition och egen känsla för yrket. Det blir då intressant att undersöka om lärare upplever att de förklarar sin praktik utifrån för läraryrket gällande teorier och styrdokument i kommunikation med föräldrar.

I vår teori beskrivs vikten av att lärare använder ett yrkesspråk i kommunikation kollegor emellan. I och med skolans decentralisering och införandet av Lpo94 ställdes allt större krav på lärare att föra en djupare dialog i arbetslaget. Denna reflekterade dialog är en förutsättning för att lärare skall kunna göra en pedagogisk planering för verksamheten utifrån läroplanens syften och mål (Läraryrkskommittén, 2001). I den litteratur vi läst behandlas framför allt yrkesspråkets relevans i kommunikationen mellan lärare. Då läroplanen ställer höga krav på lärares samverkan med föräldrar ser vi det som intressant att undersöka om lärare upplever att ett yrkesspråk kan vara relevant även i kommunikationen med föräldrar.

I kommunikationen med föräldrar har lärare i form av samtalsledare ett ansvar för att samtalets syfte och budskap når fram på ett begripligt sätt. Metaspråket är nödvändigt för att kunna förklara teorierna, begrepp som används måste dock kunna förklaras på ett sätt som föräldrarna förstår. Läraren riskerar annars att använda sig av ett pseudometaspråk, vilket innebär ett språk med lösryckta begrepp utan förklaring som kan störa kommunikationen (Nilsson & Waldemarsson, 2007). Pseudometaspråket hjälper inte till för att få fram budskapet utan begränsar snarare möjligheten till detta och distanserar läraren från föräldern (Colnerud & Granström, 2002). Ett metaspråk däremot är det som vi i vår uppsats benämner med begreppet yrkesspråk. Som vi tidigare i vårt teoriavsnitt beskrivit grundar sig ett yrkesspråk på för läraryrket gällande teorier och styrdokument. Granström (2007) menar att lärare med ett yrkesspråk inte skall göra det enkla svårbegripligt utan att lärarens uppgift är att för föräldern göra det svårbegripliga begripligt.

I vår litteratur har vi funnit att lärare för att kunna utföra ett bra arbete behöver använda sig av ett vardagsspråk såväl som ett yrkesspråk. Eftersom läroplanen (Lpo94) förutsätter att lärare kan förklara sin undervisning utifrån syften och mål ställs krav på lärares förmåga att kommunicera med föräldrar. Enligt Anderssons studie (2004) uppskattar föräldrar en rak och tydlig kommunikation från skolans sida. Lärares möten med föräldrar kan utspela sig i olika situationer. I de professionella samtal där den pedagogiska verksamheten förklaras eller där mål med undervisningen utifrån läroplanen tas upp är det viktigt att lärare är medvetna om syften och mål med dessa samtal och att de tar sitt ansvar som samtalsledare (Hägg & Kuoppa 1997). Lärare möter även föräldrar i mer informella situationer, det kan exempelvis vara när en förälder kommer till skolan för att hämta eller lämna sitt barn. I detta dagliga möte där lärare samtalar med föräldrar om konkreta situationer, där inte verksamhetens mål och syften behöver förklaras, spelar vardagsspråket en viktig roll. Ibland måste en lärare även kunna vara mindre formell och ha förmåga att möta föräldern och dess barn där de befinner sig. Det blir därför intressant att undersöka i vilka situationer lärare upplever att ett yrkesspråk kan vara relevant i kommunikation med föräldrar.

I vår teori har vi funnit att decentraliseringen av skolan till stor del påverkat innehållet i dagens läroplan. Efter att ha jämfört Lpo94 med tidigare läroplaner kan vi se att det finns skillnader, framförallt vad det gäller samverkan med föräldrar och kraven på att lärare skall kunna reflektera och tolka mål. Styrdokumenten för den centralt styrda skolan gav tydligare direktiv som inte krävde samma reflektion från lärarens sida. Kravet på att kunna arbeta i arbetslag spelar också in i hur lärarens yrkesroll har förändrats. Dessa förändringar kräver en djupare dialog mellan lärare samt ett mer reflekterat tänkande, vilket har lett till en utveckling av lärares yrkesspråk (Läraryrkesspråkskommittén, 1999). Eftersom läroplanen framhåller föräldrars delaktighet i sina barns skolgång och utbildning påverkas även lärares kommunikation med föräldrar. Lärare måste kunna ge föräldrar relevant information på ett för dem begripligt sätt, samtidigt är det viktigt att informationen grundar sig i de teorier och styrdokument som lärare har att förhålla sig till (Flising m.fl., 1996). Utifrån detta blir det intressant att titta på hur lärare som arbetat under flera läroplaner upplever denna förändring i relation till kommunikationen med föräldrar. Med uppsatsens teoretiska bakgrund är det rimligt att anta att lärare har behövt utveckla såväl sitt språk som innehållet i sin kommunikation med föräldrar.

Med utgångspunkt i dessa teorier har vi valt formulera vårt syfte och våra frågeställningar. Dessa frågeställningar avser vi besvara genom vår intervjustudie med lärare. Eftersom tidigare forskning och litteratur främst behandlar yrkesspråkets relevans i kommunikationen lärare emellan, kan vår studie bidra med att ge en klarare bild av hur lärare upplever relevansen av ett yrkesspråk i kommunikationen med föräldrar. Som blivande lärare är detta ett ämne som känns relevant och intressant. Kommunikationen mellan hem och skola är en viktig del av lärarens vardag, detta framhålls även i läroplanen (Lpo94). Därför är det viktigt för lärare att ha kunskap om hur syften och mål med undervisningen kan förmedlas på ett för föräldrarna begripligt och intressant sätt. Enligt Andersson (2004) är en god föräldrasamverkan en förutsättning för lärare att lyckas i sin yrkesroll.

3. Syfte

Enligt Colnerud och Granström (2002) kan lärare med hjälp av ett gemensamt yrkesspråk förstå, utveckla och förklara sin undervisning utifrån teoretiska modeller som synliggör syfte och mål med undervisningen. De menar vidare att ett gemensamt yrkesspråk ger lärare verktyg som strukturerar den samlade kunskapen som finns inom yrkesgruppen (s 42). Som lärare är det viktigt att kunna synliggöra teorin som ligger till grund för den praktik läraren bedriver. Vårt syfte med studien är därmed att undersöka om lärare i grundskolan i kommunikation med föräldrar upplever att de beskriver sin praktik utifrån teoretiska modeller, samt vilken relevans ett yrkesspråk har i denna kommunikation.

3.1 Frågeställningar

- Upplever lärarna att de förklarar sin praktik med hjälp av teorier och styrdokument?
- Upplever lärarna att det är relevant att använda ett yrkesspråk i kommunikation med föräldrar?
- I vilka situationer, där det förekommer kommunikation med föräldrar, upplever lärarna att det är relevant att använda sig av ett yrkesspråk?
- Upplever lärarna att kommunikationen med föräldrar har förändrats i samband med att läroplanens innehåll har förändrats?

4. Metod

Innan vi bestämde oss för val av metod övervägde vi olika alternativ; att skicka ut enkäter till lärare hade kunnat vara en möjlig metod för vår undersökning. Vi valde dock bort detta alternativ då vi ansåg att vi i enkäter skulle få svårt att få en rättvis bild av lärarnas upplevelser. Det kan för informanter vara svårt att skriftligen ge fylliga och utförliga svar (Stukát, 2005, s 44). För att kunna svara på uppsatsens syfte och frågeställningar valde vi därför att göra kvalitativa intervjuer med lärare. Detta för att undersöka hur lärarna upplever att de i kommunikation med föräldrar utgår från sin teoretiska kunskap när de förklarar verksamheten, samt vilken relevans ett yrkesspråk har i denna kommunikation. I metodavsnittet beskriver vi vad vår valda metod innebär. Vi visar även på hur vi analyserar vårt intervju-material utifrån ett fenomenografiskt perspektiv på forskning. Därefter kommer vi att beskriva urval av informanter, genomförande och bearbetning av intervjuer. Till sist diskuterar vi studiens tillförlitlighet och etiska överväganden.

4.1 Val av metod

Vår undersökning bygger på kvalitativ metod. Enligt Stukát (2005) är huvuduppgiften med ett kvalitativt synsätt att tolka och förstå de resultat som framkommer under undersökningen. Denna metod grundar sig på att karaktärisera eller gestalta förhållanden eller fenomen vilket innebär att avsikten inte är att generalisera, förklara eller förutsäga (s 32). Enligt Patel och Davidson (2003) har kvalitativa intervjuer oftast en låg grad av standardisering, med detta menas att frågorna som ställs ger utrymme för informanten att svara med egna ord. Detta ger intervjuaren möjlighet att få reda på informantens egna uppfattningar (s 78).

4.1.2 Fenomenografisk forskningsansats

Eftersom vi i vår undersökning valt att fokusera på lärares uppfattningar och upplevelser har vi valt utgå från en fenomenografisk forskningsansats när vi analyserar vårt material. Enligt Uljens (1989) görs i en fenomenografisk forskningsansats en skillnad mellan vad något *är* och vad något *upplevs vara*. Vidare beskriver han Martons särskiljning mellan första och andra ordningens perspektiv. Med "första ordningens perspektiv" menas att forskaren själv beskriver verkligheten utifrån sin egen uppfattning, medan "andra ordningens perspektiv" innebär att intresset ligger i att beskriva hur andra personer upplever ett fenomen eller en företeelse. Inom fenomenografisk forskning koncentrerar sig forskaren på "andra ordningens perspektiv" (s 13). I vår studie blir syftet därmed inte att se om lärare har "rätt" eller "fel" uppfattning om hur språket bör användas, utan syftet är undersöka hur lärarna själva uppfattar sig använda det (Uljens 1989, s 14).

4.2 Urval

Inom fenomenografisk forskning väljs inte urvalsgrupp för att den skall vara så representativ som möjligt, utan istället eftersöks en urvalsgrupp med så stor variation som möjligt (Stukát, 2005, s 62). Vår utgångspunkt i uppsatsen är att se på hur lärare upplever sig använda teorier och styrdokument när de förklarar sin undervisning för föräldrar samt yrkesspråkets relevans i denna kommunikation. Lärare verksamma i skolan idag kan ha arbetat under ett flertal olika läroplaner och vi tänker oss att det kan ha skett en förändring i upplevelser av yrkesspråk och kommunikation med föräldrar i och med det förändrade läraruppdraget och decentraliseringen av skolan, då mer ansvar för planering och reflektion lagts på varje lärare. Därför har vi för vår studie valt att kontakta och intervjua lärare i olika åldrar och med olika lång yrkeserfarenhet, då detta bör innebära att de har erfarenhet av olika läroplaner. Fortfarande verksamma lärare kan ha arbetat under Lgr62, eller i alla fall stött på den under utbildningen. Än mer troligt är att lärare idag har varit verksamma även under Lgr69 och Lgr80. Vi har fokuserat på att få tag på lärare som arbetar i skolor som är jämförbara utifrån de kriterier som är relevanta för vår studie. Sådana kriterier har varit att skolans elever kommer från liknande sociala bakgrunder samt att lärarna som arbetar på skolan har en liknande fördelning vad gäller ålder, kön och kulturell bakgrund. Eftersom vi fokuserar på enskilda lärares upplevelser, ser vi det inte som nödvändigt för studien att utgå från andra urvalskriterier än att lärarna jämförelsevis har arbetat under olika läroplaner.

Vår intention var att intervjua åtta olika lärare på lika många skolor. Antalet informanter känns lämpligt med tanke på studiens storlek. Eftersom vi ville placera intervjuerna i lämplig tid i vårt uppsatsarbete kom intervjuerna att läggas i början av december. Denna period är vanligtvis hektisk på många skolor och det var därför svårt att motivera alla lärare till deltagande. Detta begränsade vårt urval och det resulterade i att vi istället fick möjlighet att intervjua lärare på tre olika skolor, vi undersökte då möjligheterna att intervjua åtta lärare på dessa tre skolor. Då vi ville intervjua grundskollärare som jobbat under skolans olika läroplaner valde vi att kontakta lärare utifrån deras ålder för att sedan stämma av vilka läroplaner de jobbat under. Detta gav oss en större variation än om vi bara hade fokuserat på lärare i samma ålder och på samma skola, i vår studie ville vi få med både äldre lärare med lång erfarenhet och yngre lärare med relativt ny lärarexamen. Lärarna vi valt ut för vår studie arbetar alla i skolår 1-6 i grundskolan, då det är dessa åldrar vi själva valt att rikta in oss på i vår utbildning. Efter att ha genomfört merparten av våra intervjuer tyckte vi att vi inte hade fått tillräckligt med intervjumaterial från lärare med längre yrkeserfarenhet. Vi beslutade oss då för att genomföra två intervjuer till. Vi kontaktade de skolor vi gjort våra intervjuer på och undersökte möjligheten att få intervjua ytterligare lärare. På så sätt fick vi tag på ytterligare två informanter.

Även om vi fått begränsa oss när det gäller variation av lärare och skolor tror vi att vi fått ihop en lämplig undersökningsgrupp för att besvara uppsatsens frågeställningar och syfte. Johansson och Svedner (2006) skriver att urvalsmetoden ligger till grund för vilka generaliseringar som går att göra. Då vi i analysen utgår från ett fenomenografiskt perspektiv är vi inte intresserade av att kunna generalisera vår studie, utan vårt intresse i studien ligger i att ta reda på hur just dessa lärare tänker (s 104).

I vår studie har vi som ovan nämnt medvetet valt att välja informanter utifrån deras ålder och yrkeserfarenhet, det resulterar i att vi inte valt att fokusera på informanter utifrån olika skolkulturer eller hur kommunikation mellan lärare och föräldrar i en mångkulturell skola skulle kunna se ut. Vi har heller inte fokuserat på olikheter mellan lärare av olika kön, vad

gäller kommunikationen med föräldrar. Därför har det ingen betydelse för studien att enbart en av informanterna är man. Det skulle dock vara intressant att med någon av ovan nämnda infallsvinklar i en annan studie, men eftersom tiden för vår uppsats medför vissa begränsningar valde vi att fokusera variationen på lärarnas ålder och vilka läroplaner de jobbat under.

4.2.1 Beskrivning av skolor

Skola A är en F-6-skola med 150 elever. Skolan är belägen i utkanten av centrala Göteborg. På denna skola har vi valt att intervjua fem lärare.

Skola B är en F-5-skola med 500 elever. Skolan ligger i utkanten av Göteborgs kommun. På denna skola valde vi att intervjua två lärare.

Skola C är en F-9-skola med 580 elever. Även denna skola ligger i utkanten av Göteborgs kommun. Här valde vi att intervjua tre lärare.

4.2.2 Beskrivning av undersökningsgrupp

Vi kommer i vår studie benämna lärarna med ett nummer kombinerat med den bokstav som skolan de arbetar på har tilldelats.

Lärare 1A : Kvinna 32 år. Nyutexaminerad vt-07 från den nya lärarutbildningen med inriktning mot svenska, engelska och matematik. Hon har arbetat på skolan sedan i oktober - 07 och är klasslärare i en klass 5-6. Har enbart arbetat under Lpo94.

Lärare 2A: Man 49 år. Har tidigare arbetat som fritidspedagog och fritidsledare. Utbildad till 1-7 lärare med inriktning på svenska/SO. Har arbetat på skolan i 15 år och 7 år av dessa har han arbetat som lärare. Han är klasslärare i en klass 5-6. Har enbart arbetat under Lpo94.

Lärare 3A: Kvinna 30 år. 1-7 lärare med inriktning på matematik/NO och drama. Har arbetat som lärare i 4 år och jobbat på skolan i 4 månader. Hon är klasslärare i en klass 1-2 och undervisar även i en klass 5. Har enbart arbetat under Lpo94.

Lärare 4A: Kvinna 53 år. Utbildning till förskolelärare under 1980- talet. Har jobbat som förskolelärare/lärare i 20 år och jobbat på skolan i 13 år. Hon är klasslärare i en klass 0-1. Har arbetat under läroplanerna Lgr80 och Lpo94.

Lärare 5A: Kvinna 54 år. Utbildning till lågstadielärare under 1970- talet med inriktning på svenska som andraspråk. Har jobbat som lärare i 30 år och jobbat på skolan i 15 år. Har arbetat under läroplanerna Lgr69, Lgr80 och Lpo94.

Lärare 1B: Kvinna 45 år. Från början förskollärare, utbildad i början av 80-talet. Vidareutbildade sig till 1-7 lärare med inriktning på matematik/NO och idrott i början av 1990-talet och har arbetat på skolan i 10 år. Hon är klasslärare i en klass 3-4. Har arbetat under läroplanerna Lgr80 och Lpo94.

Lärare 2B: Kvinna 34 år. 1-7 lärare, med inriktning på svenska/SO. Har arbetat som lärare i 11 år och på skolan har hon arbetat i drygt 7 år. Hon är klasslärare i en klass 2-3. Har enbart arbetat under Lpo94.

Lärare 1C: Kvinna 55 år. Lågstadielärare, examen 1982. Har arbetat på skolan i drygt 6 år. Hon är klasslärare i en klass 1. Har arbetat under läroplanerna Lgr80 och Lpo94.

Lärare 2C: Kvinna 27 år. Nyutexaminerad vt-07 från den nya lärarutbildningen, inriktning mot svenska och engelska. Har arbetat på skolan sedan augusti -07. Hon är klasslärare i en klass 2. Har enbart arbetat under Lpo94.

Lärare 3C: Kvinna 59 år. Lärarexamen, lågstadielärare, 1971. Har arbetat på skolan i 19 år. Hon är klasslärare i en klass 2 och har även vissa lektioner i förskoleklassen. Har arbetat under läroplanerna Lgr69, Lgr80 och Lpo94.

4.3 Genomförande

Kvalitativa intervjuer kan vara olika mycket strukturerade; i vissa fall har intervjuaren färdiga frågor som ställs i en i förväg bestämd ordning, i andra fall väljer intervjuaren att ändra ordningsföljden utifrån vad informanten säger. Ibland väljer intervjuaren att genomföra intervjun utan färdigformulerade frågor (Patel & Davidsson 2003, s 78). För vår studie har vi valt att förbereda bestämda frågor, som vi tror kan hjälpa oss att nå fram till svar på vårt syfte och våra frågeställningar. Dessa frågeställningar är dock öppna på så sätt att de inte har några "rätta" svar, utan vi vill ge våra informanter möjlighet att svara utifrån sig själva och sina egna tankar och uppfattningar. Vi har även förberett följdfrågor inom svarsområden som vi tror kan vara aktuella. Enligt Stukát (2005) kan detta kallas för halvstrukturerade intervjuer; utifrån förutbestämda frågeområden ställs frågor i den ordning som passar situationen. Följdfrågorna blir av typen: Vad menar du med det? Kan du berätta mer? (s 39).

Då vi tror att spontana svar kan ge oss mer uppriktiga svar på våra frågor valde vi att inte i förväg skicka ut frågeformulär till informanterna. På så sätt ville vi förhindra att svaren från informanten blev mer tillrättalagda och genomtänkta. Innan vi började varje intervju påminde vi vår informant om att vi med kommunikation avsåg muntlig, verbal sådan. Detta hade vi även i förväg i ett informationsbrev informerat om. Eftersom vi båda närvarar blir det lättare för oss att få en gemensam bild inför analysen. Stukát (2005, s 41) menar att detta är ett bra sätt för att få ut mer av varje intervju, han beskriver vidare att två personer i detta sammanhang kan upptäcka mer än en. För att underlätta för oss själva och göra situationen mindre "rörig" för informanten har dock en av oss varit ledande vid varje intervju och ställt frågorna och fört intervjun framåt, medan den andre främst har suttit med och lyssnat och enbart kommenterat om någon relevant fråga glömts bort. Intervjuerna har spelats in med hjälp av bandspelare och den av oss som haft den lyssnande rollen har även fört anteckningar som komplement till inspelningen. Vi har delat upp intervjuerna på så sätt att vi har haft den ledande rollen vid fem intervjuer var.

4.3.1 Beskrivning av intervjuguide

För att få lärarna att prata om vilket slags språk de använder i kommunikationen med föräldrar och vad de tänker kring lärares yrkesspråk valde vi att få dem att reflektera kring och berätta om upplevelser och erfarenheter av kommunikation med föräldrar i en mer allmän bemärkelse. Vi tror att begreppet yrkesspråk i detta sammanhang inte är helt vedertaget hos lärarna, därför valde vi i vår studie även att titta på kommunikation med föräldrar i ett vidare

perspektiv. Vi började intervjuerna med att klargöra att vi med kommunikation avsåg muntlig verbal sådan, detta för att inte skapa oklarheter längre fram i intervjuerna. Därefter ställde vi ett antal frågor om lärarens bakgrund som handlade om ålder, utbildning och yrkeserfarenhet. Detta var sådan information som vi ansåg vara relevant för studien.

Vi fortsatte sedan med frågorna om det utvalda området med att be lärarna berätta hur de ansåg en god kommunikation med föräldrar kan se ut. Detta gjorde vi för att förbereda dem inför andra frågor som var mer specifika för studiens syfte. Frågor om skillnader i kommunikationen beroende på vilka föräldrar det rörde sig om eller beroende på om läraren möter föräldrar i grupp eller enskilt följde därefter. För att få reda på om kommunikationen med föräldrar förändrats över tid beroende på läroplaner eller läraren själv ställde vi därefter frågor om detta.

Vi valde sedan att ställa ett par frågor där läraren fick beskriva sitt val av undervisning och val av arbetssätt på det sätt de skulle förklara det för föräldrar. Dessa svar gav oss en glimt av hur läraren använder sitt språk. Eftersom vi lagt fokus på lärares upplevelser och inte vad de faktiskt gör frågade vi om vilken relevans förklaringar utifrån teorier och styrdokument kan ha för lärarna. Efter dessa frågor riktade vi in oss på yrkesspråkets roll i lärares kommunikation med föräldrar. Vi var intresserade av vilken relevans lärarna ansåg att yrkesspråket har, samt i vilken mån de själva upplever att de använder sig av det. Vi valde att lägga frågorna om yrkesspråket sist då vi inte ville låta detta begrepp styra hela intervjun, eftersom vi var ute efter vad lärarna själva tänkte. Genom att ställa mer allmänna frågor om språket kom dock åsikter om yrkesspråket fram även i andra delar av intervjuerna.

4.4 Bearbetning

De inspelade intervjuerna har transkriberats efter hand som de har genomförts. Vi valde att fördela arbetet mellan oss genom att transkribera hälften av intervjuerna var. Intervjuerna har därefter analyserats av oss båda två tillsammans. Enligt Patel och Davidson (2003) är det en fördel att analysera intervjuer i en kvalitativ undersökning löpande allt eftersom de genomförts, då detta gör det lättare att hålla intervjun levande. Analyserna kan dessutom hjälpa till att ge ytterligare information som kan hjälpa till i den övriga undersökningen (s 119). Eftersom våra intervjuer legat ganska tätt i tid har vi dock inte haft möjlighet att analysera dem helt efter hand, utan det är främst transkriberingen och de tankar som den medfört som varit till stöd för de efterföljande intervjuerna.

I bearbetningen av vårt intervjumaterial har vi valt att utgå från Colneruds och Granströms (2002) teori om det verbala språkets olika nivåer. Som vi tidigare beskrivit kan en yrkesgrupp genom att använda ett metaspråk analysera, förstå och förklara den samlade kunskapen inom yrket. Även ett vardagsspråk kan dock vara relevant för läraren i det dagliga arbetet. Vi har sedan försökt att hitta mönster, likheter och skillnader som vidare skall kunna ge oss svar på våra frågeställningar. Vi började med att utgå från studiens fyra frågeställningar för att se vad i våra intervjuer som skulle kunna kopplas till var och en av dem. Vi tittade på intervjuguiden utifrån frågeställningarna och delade upp frågorna på så sätt som vi upplevde att de hörde samman. Därefter började vi leta i transkriptionerna under svaren på de olika frågorna för att se vilka svar som skulle kunna sorteras in under vilken kategori. Vi klippte ut avsnitt och citat som passade in och sorterade dem så att liknande svar från olika lärare lades tillsammans. Svar som rörde sig om liknande saker, men där lärare hade skilda upplevelser av fenomenet

sorterades på så sätt att de blev olika underkategorier till respektive kategori och frågeställning. Denna sortering resulterade i fyra längder av sammantejpade papper med de olika citaten uppklistrade utifrån den uppdelning vi gjort. Förutom dessa fyra längder blev det ytterligare en längd med citat som passade in under ett par olika frågeställningar som vi efter hand har fått sortera in på lämpligt ställe. En del av vårt resultat sorterades undan då vi vid genomgången av det insåg att det inte var tillräckligt relevant för vår undersökning. Materialet har dock sparats under analysens gång för att användas vid behov. När vår kategorisering av intervju svaren var färdig delade vi upp arbetet så att vi till att börja med arbetade med två frågeställningar var. Efter att ha omarbetat resultatet till sammanhängande texter bytte vi texterna med varandra och läste sedan det den andre skrivit. Hela tiden har vi utbytt tankar för att se om det vi skriver hör hemma på det ställe där vi placerat det.

4.5 Tillförlitlighet

Enligt Uljens (1989) handlar validitet i fenomenografisk forsknings främst om att de beskrivningskategorier som framkommit av resultatet är rimliga utifrån det intervjumaterial som forskaren tagit del av (s 55). Något som vi upplevt som problematiskt vad de gäller vårt val av indelning i kategorier är att de inte ömsesidigt utesluter varandra. Med detta menar vi att en del svar på våra intervjufrågor skulle kunna passa in under flera olika kategorier. Under studiens gång har vi dock varit uppmärksamma på detta och vi har noggrant analyserat under vilken av kategorierna varje svar lämpar sig bäst. Vi anser därför att denna svårighet inte nämnvärt påverkat studiens resultat. De kategorier som vi delat in vårt intervjuresultat i menar vi är rimliga i förhållande till det intervjumaterial vi utgått från. Vi tror därför att andra forskare skulle kunna dela in vårt intervjumaterial i likvärdiga kategorier.

En svårighet när en forskare undersöker upplevelser, och inte faktiska företeelser av ett fenomen, är att informantens svar kan färgas av vilken förståelse informanten har av intervjuarens syfte med studien. Hos informanten kan det finnas en osäkerhet om vilka slags svar intervjuaren söker eller en vilja att vara intervjuaren till lags (Stukát, 2005, s 128). Detta kan påverka intervjuresultatet på så sätt att informanten ger svar som egentligen inte stämmer överens med informantens verkliga upplevelser av fenomenet. I vår studie har vi märkt att detta har varit problematiskt, dels under genomförandet av våra intervjuer och dels när vi tolkat vårt resultat och uppfattat en del tvetydigheter i informanternas svar. En del informanter uttrycker upplevelser som inte stämmer överens med den uppfattning vi fått av dem under intervjun. Det har därför varit svårt att tolka intervjuerna utan att lägga in våra egna upplevelser av informanten. Under arbetets gång har vi hela tiden fått påminna varandra om att vår fokus ligger på "andra ordningens perspektiv". En annan svårighet vi upplevt under studiens gång, är att lärarna i vår undersökning kan tänkas ha en förståelse för begreppet yrkesspråk som skiljer sig från den förståelse vi har. Johansson och Svedner (2006) menar att forskare bör vara uppmärksamma på sådana skillnader i begrepps-förståelse, då sådant kan påverka en studies resultat (s 108). Under arbetet med vår uppsats har vi diskuterat hurvida det hade varit en fördel för studien om vi innan intervjuerna hade klargjort för lärarna vad vi menar med begreppet yrkesspråk. Vi valde dock att avstå från detta då vi ansåg att de kunde finnas en risk att lärarna anpassade sina svar efter vår uppfattning av ett yrkesspråks betydelse i kommunikation med föräldrar. Istället var vi intresserade av att få lärarna att delge oss sina egna upplevelser av yrkesspråkets relevans i kommunikation med föräldrar.

En annan faktor som kan ha påverkat vår studie är att vi är relativt ovana vid att genomföra intervjuer. Vårt resultat hade kunnat se annorlunda ut om vi formulerat andra frågor eller om vi varit mer erfarna intervjuare. Att några av informanterna kände till oss från tidigare möten under vår lärarutbildning kan ha påverkat intervjusituationen på så sätt att informanterna har känt sig tryggare i detta möte. Samtidigt är det möjligt att dessa informanter har känt en större press på sig att avge ”korrekta” svar. Om vi hade valt andra informanter och utifrån andra kriterier är det troligt att vårt resultat hade sett annorlunda ut.

4.6 Etiska överväganden

Vi har använt oss av de etiska regler som tagits fram för humanistisk- och samhällsvetenskaplig forskning av Vetenskapsrådet (u.å.). I kontakten med informanter har vi följt de fyra huvudkrav som ställs av Vetenskapsrådet när det gäller intervjuer i en vetenskaplig uppsats. Vad det gäller informationskravet har alla deltagande fått den förhandsinformation som krävs genom ett brev som skickades ut några dagar före planerade intervjuer. Vi har upplyst våra informanter om att studien är en del av ett examensarbete i lärarutbildningen vid Göteborgs Universitet. Lärarna har fått reda på syfte med undersökningen, att deras deltagande är frivilligt och att de har möjlighet att avbryta sin medverkan om de så önskar. Samtyckeskravet är uppfyllt, då våra informanter är myndiga och inte befinner sig i någon beroendeställning; de har själva kunnat styra över sin medverkan. Hänsyn har även tagits till konfidentialitetskravet; informanterna och de skolor de arbetar på behandlas i uppsatsen på ett sätt som gör att de inte kan identifieras av utomstående. Kassettbanden med de inspelade intervjuerna förvaras under arbetet med studien så att inga utomstående kan komma åt dem och kommer att raderas efter arbetets slut. Det är viktigt att informanterna kan känna sig trygga med att de är anonyma i studien. Slutligen har även nyttjandekravet beaktats, då de insamlade uppgifterna enbart kommer användas för angivet syfte, i detta fall den c-uppsats vi skriver. Strax före genomförandet av varje intervju upprepade vi den information vi tidigare givit informanterna om det frivilliga i deltagandet, att de kommer behandlas anonymt samt deras rätt att dra sig ur studien om så skulle önskas.

5. Resultat

I vår resultatsammanställning har vi valt att utgå från våra fyra frågeställningar som ligger till grund för vårt syfte med uppsatsen. Vi har därför valt att presentera vårt resultat genom olika kategorier som kan kopplas samman med var och en av frågeställningarna. Enligt Uljens (1989) bör forskare som utgår från en fenomenografisk forskningsansats inte definiera beskrivningskategorier på förhand, utan kategorierna bestäms utifrån intervjuresultatet och blir på så sätt en del av detta (s 43). Under varje kategori har vi valt att referera och citera till de olika informanternas svar. Enligt Trost (2005) bör användandet av talspråk i citat från informanter vara begränsat. Han menar att det kan vara oetiskt mot informanten då denna kan känna sig obekvämt i framställningen av dennes åsikter (s 134). Därför har vi valt att i vissa fall korrigera talspråk i citaten till skriftspråk. Eftersom vi tittar på variationer i lärarnas upplevelser kan samma informant återkomma flera gånger i ett och samma sammanhang. Då vissa citat passar in under olika frågeställningar kan de återkomma inom olika kategorier. Detta har vi valt att göra då det i vissa sammanhang kan vara relevant att belysa en och samma lärares upplevelse av ett fenomen ur olika perspektiv. Uljens (1989) skriver att när en forskare utgår från en fenomenografisk forskningsansats är det inte relevant att presentera resultatet utifrån olika personers uppfattningar. Vikten läggs istället vid att presentera variationen av uppfattningar om ett och samma fenomen utan att koppla dessa uppfattningar till enskilda individer (s 42-43).

För läsare tror vi ändå att det kan vara intressant att kunna skilja de olika informanterna åt och vid citaten benämns därför lärarna som informant 1A, 1B, 2A, osv. Vi är medvetna om att våra intervjupersoner snarare är respondenter än informanter. Eftersom vi ser begreppet informant som ett tydligare begrepp har vi i vår uppsats dock ändå valt att benämna lärarna som informanter. Som vi tidigare beskrivit redogör vi resultatet utifrån våra frågeställningar på följande sätt.

Frågeställning 1: Upplever lärarna att de förklarar sin praktik med hjälp av teorier och styrdokument?

A) Förklarar praktiken utifrån teorier och styrdokument

B) Förklarar ej praktiken utifrån teorier och styrdokument

Frågeställning 2: Upplever lärarna att det är relevant att använda ett yrkesspråk i kommunikation med föräldrar?

A) Yrkesspråket är relevant

B) Yrkesspråket är relevant och borde användas mer

C) Yrkesspråket är ej relevant

D) Yrkesspråket är relevant för ens egen del

E) Yrkesspråket kan vara problematiskt i kommunikation med föräldrar

Frågeställning 3: I vilka situationer, där det förekommer kommunikation med föräldrar, upplever lärare att det är relevant att använda sig av ett yrkesspråk?

A) Olika slags möten med föräldrar

B) Frågande föräldrar

C) Föräldrar har olika bakgrund

Frågeställning 4: Upplever lärare att kommunikationen med föräldrar har förändrats i samband med att läroplanens innehåll har förändrats?

A) En förändring på grund av ändrade läroplaner

B) En förändring i samhället

C) En förändring hos läraren själv

5.1 Frågeställning 1

Upplever lärarna att de förklarar sin praktik med hjälp av teorier och styrdokument? Under intervjuerna framkom en variation på upplevelser hos lärarna, när det gäller att förklara sin praktik med hjälp av teorier eller styrdokument eller ej. Vi har valt att presentera lärarnas upplevelser av detta under två kategorier, A och B.

A) Förklarar praktiken utifrån teorier och styrdokument

För lärare är det viktigt att kunna förklara undervisningen utifrån teoretiska grunder och styrdokument. Några av lärarna i intervjustudien menar att de upplever det vara viktigt att som lärare kunna förklara och stödja sig mot teorier och styrdokument när de motiverar sin undervisning för föräldrarna. Huruvida lärarna upplever att de förklara sin undervisning utifrån teorier och styrdokument varierar dock beroende på vilken betydelse föräldrarna lägger i detta.

”Jag tycker det är jätteviktigt, man måste kunna göra det. Och sen så märker man på föräldrar att det är olika hur viktigt, hur de ser på det, eller vilken uppfattning de har om det...Även på föräldramöten så, man pratar ju om...eller jag pratar om styrdokument”. (Informant 2C)

En annan upplevelse är att eftersom lärare ändå har en teoretisk grund att utgå ifrån är det bra att kunna referera till denna i kommunikationen med föräldrar.

”Om man har med sig mycket i bagaget så...har man det som en ref...som att knyta an till, att referera till eller vad man skall säga”. (Informant 2B)

Lärarna beskriver hur de upplever att de förklarar sin undervisning för föräldrarna utifrån läroplaner och styrdokument. Att kunna hänvisa till de mål som elever skall uppnå framhålls som ett sätt att visa för föräldrar vad läraren grundar sin undervisning på och varför.

”Jag förklarar utifrån målen i kursplanen och visar på vad vi har att uppnå...det är viktigt för både oss lärare och föräldrar så att de vet vad vi gör i undervisningen och varför”. (Informant 2A)

En upplevelse är att föräldrar tar läraren mer på allvar om denne kan förklara mål och syften med undervisningen utifrån styrdokument. Upplevelsen är att detta kan ge mer tyngd i det som läraren vill ha sagt.

”Men det är speciellt vid IUP så använder jag mig av det, styrdokumentet som vi är styrda av. Det blir mera tyngd i det hela. Föräldrarna tar det liksom mer på allvar känner jag”. (Informant 1B)

Det framkommer att de styrdokument som kan vara relevanta att referera till inte enbart är kursplaner och läroplanen, utan även de lokala arbetsplaner som tagits fram på den enskilda skolan.

”Jaa...läroplanen eller våran...våran anti-mobbingplan eller –våldsplanen här på skolan, att man refererar till den då”. (Informant 2C)

Våra informanter beskriver även hur de upplever att de i sin undervisning utgår från och förklarar undervisningen för föräldrar utifrån teoretiska grunder. Någon menar att de för föräldrar skulle förklara sin undervisning utifrån en specifik inlärningsteori.

”Socialinteraktionistiskt perspektiv, det är ju det som så att säga präglar det arbetssätt vi har...eller perspektiv vi utgår ifrån då eleverna exempelvis samtalar kring en speciell text eller så”. (Informant 2A)

Hos andra lärare är den teoretiska grunden inte lika uttalad genom specifika begrepp, men upplevelsen hos läraren är ändå att det finns en teoretisk grund för valet av arbetssätt. Denna teoretiska grund upplever också läraren att hon mer eller mindre förklarar även för föräldrar.

”Jag tror att det var någon som frågade varför vi sitter i grupper och då...då svarade jag framt att det...ehm...går i linje med den synen jag har på lärande eller den synen som vi har på lärande här, att man...man lär i samspel med andra och av varandra”. (Informant 2C)

B) Förklarar ej praktiken utifrån teorier och styrdokument

Som vi tidigare beskrivit framkommer en variation bland lärarnas upplevelser av att i föräldrakommunikation utgå från teorier eller styrdokument eller ej. Ovan visar vi på en gemensam upplevelse hos lärarna av att teorier och styrdokument är relevant i detta sammanhang. En annan del av lärarna upplever att de inte använder sig av teorier och styrdokument. Lärare upplever att föräldrar inte skulle förstå sådana förklaringar och att teoretiska förklaringar enbart skulle försvåra kommunikationen. Det finns en upplevelse om att lärare som förklarar sin praktik utifrån teorier och styrdokument av föräldrarna kan uppfattas som en översittare.

”Jag tror inte de förstår, jag tror inte ... Hade jag själv inte vetat ...om mitt barns lärare hade börjat, hade jag tyckt vilken stöpp. Jag hade mer konkret velat veta inte typ teorier efter den ena och den och den och enligt Piaget, vem sjutton och Skinner, ja men du vet”. (Informant 1C)

En upplevelse hos våra informanter är att de inte utgår från teorier och styrdokument då de inte känner sig tillräckligt förankrade i dessa.

”...tyvärr så är teorier...det har jag aldrig med mig när jag pratat med föräldrar...känner mig inte så förankrad i det...” . (Informant 2B)

En annan upplevelse hos lärarna är att det i grundskolans tidigare åldrar inte är särskilt relevant att i kommunikation med föräldrar koppla undervisningen till styrdokument och teorier. Upplevelsen är att kopplingen blir mer relevant i senare åldrar där lärare sätter betyg på sina elever.

”Vi diskuterar inte läroplaner eller styrdokument och så här...på dessa lägre

åldrar...jag tror inte det hade blivit någon skillnad om vi hade gjort det". (Informant 3C)

Intervjuerna visar att några av lärarna som inte använder sig av teorier eller styrdokument, menar att de upplever att eftersom föräldrarna är nöjda som de är och inte ifrågasätter undervisningen finns det heller inte behov för detta.

"Jag har jobbat i 25 år som lågstadielärare. Inte en enda gång har någon förälder någon gång liksom frågat om sådana saker". (Informant 1C)

"Nej, det har jag aldrig gjort, nej alltså det, föräldrar är väldigt lite ifrågasättande tycker jag, även när vi har föräldramöten och så, så dom är så nöjda tycker jag för det mesta". (Informant 4A)

5.2 Frågeställning 2

Upplever lärarna att det är relevant att använda ett yrkesspråk i kommunikation med föräldrar? Under denna frågeställning har vi funnit fem olika aspekter av lärarnas upplevelser om huruvida ett yrkesspråk är relevant i kommunikation med föräldrar eller ej. Vi har valt att dela in de variationer vi funnit i kategorierna A, B, C, D, E.

A) Yrkesspråket är relevant

Hos lärarna finner vi uttalanden som visar på gemensamma upplevelser om att ett yrkesspråk är viktigt och att det skulle kunna vara relevant i kommunikation med föräldrar. Intervjuerna visar att de lärare som upplever det relevant att beskriva sin praktik utifrån teorier och styrdokument i de flesta fall även upplever en relevans av yrkesspråket i kommunikation med föräldrar. Relevansen av ett yrkesspråk uttrycker lärarna på lite olika sätt. En upplevelse är att yrkesspråk är en viktig del av lärares identitet.

"Yrkesspråket är viktigt... det är lite av vår identitet...". (Informant 1B)

Läraren upplever att yrkesspråket grundar sig på teorier och styrdokument. Yrkesspråket upplevs därför som ett redskap för att inför föräldrar kunna förklara sådant som är oklart eller svårbegripligt.

"Att man har det till att förklara om det är någonting som är oklart eller... varför gör du så eller... då är det ju bra att vara förankrad i teorier eller styrdokument eller olika saker...ja men det...yrkesspråket". (Informant 2B)

En annan förekommande tanke hos några av lärarna är att fenomenet yrkesspråk upplevs som relevant i kommunikation med föräldrar, eftersom de med hjälp av språket kan hävda sin yrkeskompetens. De upplever även att yrkesspråket i kommunikation med föräldrar kan bidra till att höja skolans status och synen på lärarnas professionalitet. En lärare uttrycker specifikt vikten av att inför föräldrar kunna hävda sin kompetens utifrån sin utbildning.

"Det kan ju vara viktigt att hävda sin kompetens i sin utbildning och det är ju viktigt att man är stolt över den och att man vet vad man gör och så...". (Informant 2A)

”... jo men det är ju jätteviktigt att man kan uttrycka det proffsigt, professionellt språk, när man beskriver inläringssituationer och pedagogiska...mmm...sätt som man kanske använder, det är jätteviktigt att man kan förklara det professionellt annars låter det amatörmässigt...det är viktigt”. (Informant 5A)

Några av lärarna upplever att de kontinuerligt använder sig av ett yrkesspråk i kommunikation med föräldrar. En del av lärarna upplever yrkesspråket som ett bra redskap för att kunna förklara syfte och mål med undervisningen för föräldrar. Yrkesspråket ses i detta sammanhang som något värdefullt.

”Ja, jag kan väl säga att jag använder ett yrkesspråk... det är exempelvis viktigt att man som lärare förklarar att man följer de mål och syften som står i läroplane...och att man visar på att vi faktiskt har ett syfte med det vi gör”. (Informant 2A)

”Yrkesspråket, det skall man värna om tycker jag”. (Informant 1B)

B) Yrkesspråket är relevant och borde användas mer

Några av lärarna upplever dock, att de i kommunikation med föräldrar inte använder yrkesspråket så mycket som de hade önskat. Därför framkommer även tankar om att det hade varit relevant med ett större inslag av yrkesspråk i kommunikation med föräldrar. Upplevelsen är att yrkesspråket kan hjälpa lärare att visa på sin professionalitet.

”Kanske har vi egentligen för lite av det i skolan...för att bli mer professionella skulle man kanske behöva luta sig på yrkesspråket ännu mer, luta sig tillbaka på teorier och så gör man kanske för lite”. (Informant 2B)

Ett yrkesspråk kan inte bara hjälpa lärare att visa sin professionalitet gentemot föräldrar. Även det omgivande samhälle bör upplysas om lärares kunskapsbas samt relevanta begrepp och vad dessa står för.

”Vi här inne har jobbat oss samman och världen utanför borde få reda på det, vi borde vara bättre på att upplysa dom om vad vi menar med våra begrepp.” (Informant 3A)

En lärare menar att det är viktigt att få föräldrar förankrade i styrdokumentet och anser därför att yrkesspråket är något lärare borde använda sig av mer i kommunikationen med föräldrar. Användandet av ett yrkesspråk i kommunikationen med föräldrar ses som ett viktigt utvecklingsområde.

”Faktum är att det inte är så ofta som vi...refererar så jättemycket till det liksom...det borde vi göra mer...och till föräldramöten och så. Det är nåt som vi har som utvecklingsområde...att prata och att få föräldrarna mer förankrade i våra styrdokument. Så det är väl nånting vi behöver jobba på”. (Informant 2B)

C) Yrkesspråket är ej relevant

En annan del av lärarna upplever att de inte är relevant med ett yrkesspråk i kommunikation med föräldrar. I och med att dessa lärare inte ser på yrkesspråket som något relevant i föräldrakommunikationen, upplever de heller inte att de använder ett yrkesspråk när de pratar med föräldrar.

”Jag vill inte säga att jag använder ett yrkesspråk”. (Informant 3C)

”Nej, det gör jag ju inte, det tycker jag inte” [om att använda ett yrkesspråk i kommunikation med föräldrar]. (Informant 4A)

Istället finns det hos lärarna en upplevelse av att det är mer relevant att använda ett naturligt vardagsspråk i kommunikationen med föräldrar.

”Jag använder ett naturligt språk som jag kan...eh...kan prata naturligt och enkelt med”. (Informant 3C)

En av de nyexaminerade lärarna menar att hon inte använder ett yrkesspråk i dagsläget men detta kan komma att ändras i framtiden. Läraren menar att en sådan förändring skulle kunna ske om hon upplever att föräldrar uppskattar ett sådant språk.

”Nej jag kan inte säga att jag använder mig av ett yrkesspråk i kommunikationen med föräldrar. Drar mig inte för att göra det i framtiden om jag märker att den förälder jag pratar med uppskattar det och vill ha det så”. (Informant 2C)

D) Yrkesspråket är relevant för ens egen del

En del av lärarna uttrycker att de upplever att ett yrkesspråk är relevant för dem själva. Upplevelsen är att det är viktigt att lärare vet vad de gör och varför. Yrkesspråket kan även ses som relevant i kommunikationen lärare emellan. I kommunikation med föräldrar upplever några av lärarna att det dock inte är relevant att använda ett yrkesspråk.

”Yrkesspråk... hmm...men det är klart att vi har ett yrkesspråk när vi pratar med varandra, så tycker jag. Men jag tycker man skall akta sig lite grann för det när man pratar med föräldrarna, så att det inte blir för liksom...eh...teoretiskt och så”. (Informant 1C)

En upplevelse är att det är viktigt att för läraren att vara insatt i styrdokument och teorier och att ett yrkesspråk grundar sig på detta. I kommunikationen med föräldrar upplevs yrkesspråket däremot inte som relevant. Huvudsaken i föräldrakommunikationen är att föräldrarna kan förstå läraren på bästa sätt.

”Det kan ju vara väldigt viktigt, det är ju bra att...att jag vet det själv (skratt) så att jag kan förklara det själv naturligtvis”. (Informant 1A)

”Inte så som jag tänker mig ett yrkesspråk...nej...det är mer dom här ja orden då som man kanske använder sig av eller pratar med varann...försöker prata på ett sådant sätt som känns som om föräldrarna förstår mig på bästa sätt”. (Informant 3A)

E) Yrkesspråket kan vara problematiskt i kommunikation med föräldrar

Genom intervjuerna kan vi se en röd tråd hos lärarnas när det gäller tankar kring att använda ett yrkesspråk i kommunikationen med föräldrar. Detta oavsett om lärarna upplever sig använda ett yrkesspråk eller ej, eller hurvida de ser det som relevant. I ett flertal intervjuer framkommer åsikter om att lärare inte får prata över huvudet på föräldrar, det är fel att slänga sig med svåra ord.

”...och det verkar ju nästan som om man skriver dem på näsan...här pratar vi över huvudet på dig, liksom så....Ja det låter ju väldigt proffsigt när man står och svänger sig med massa konstiga fackuttryck och så”. (Informant 1C)

Lärare måste kunna förklara det de säger så att föräldrarna kan förstå vad de menar. En del av lärarna ser detta, som kan vara ett problem med att använda ett yrkesspråk i kommunikation med föräldrar, vara en anledning till att undvika det.

”Jag tror det är farligt att använda för mycket fackuttryck för att jag tror inte föräldrarna hänger med då och förstår eh...vad jag menar”. (Informant 3C)

Det finns hos våra informanter en upplevelse av att föräldrarna kan uppfatta läraren som mer professionell om läraren använder sig av ett yrkesspråk. Vikten i kommunikationen med föräldrar bör dock ligga i att föräldrarna kan förstå vad läraren säger.

”...ja det kan väl vara kanske att man låter mer professionell och seriös om man då...men samtidigt får man ju prata så att föräldrarna förstår också”. (Informant 4A)

Ett annat sätt att se på yrkesspråket är att det är viktigt att använda även om föräldrar inte alltid är så insatta i det. Lärarna upplever att det är viktigt att prata så att föräldrarna förstår. På samma gång upplevs ett yrkesspråk som relevant eftersom detta kan visa på lärarens kompetens i sitt yrke.

”Det kan ju vara viktigt att hävda sin kompetens i sin utbildning och det är ju viktigt att man är stolt över den och att man vet vad man gör och så...på samma gång är det viktigt att man inte ska slänga sig med fina ord hit och dit utan man måste ju prata så att folk förstår”. (Informant 2A)

Att använda ett alltför svårt språk upplevs av våra informanter som negativt, då detta kan leda till kommunikationsstörningar i lärares möte med föräldrar. Upplevelsen är att en del begrepp kan vara svåra att förstå, men att ändå diskutera och förklara dem är ett sätt för läraren att visa sin professionalitet.

”...för att kunna förklara sig på ett bra sätt och även...jag tror inte att man får ha ett för avancerat språk för då kan det bli kommunikationsmissar mellan föräldrar och lärare också, om inte föräldrarna ligger på samma nivå. Det kan ju vara rätt... förvirrande begrepp emellanåt, men just att visa att man är professionell, att man kan diskutera...tror jag...”. (Informant 1A)

En upplevelse är att lärare genom ett alltför avancerat språk kan komma att distansera sig från föräldrar, snarare än att språket visar på lärarens kompetens.

”Eller ibland kan jag ju kanske uttrycka mig på ett sätt och säga...ja...säga en förklaring till. Men att ha mycket teori eller liksom sådant språk när man pratar med föräldrar tror jag snarare distanserar en från dem, faktiskt”. (Informant 2B)

5.3 Frågeställning 3

I vilka situationer, där det förekommer kommunikation med föräldrar, upplever lärare att det är relevant att använda sig av ett yrkesspråk? De lärare vi har intervjuat gav på olika frågor

svar som vi kopplar till att användandet av ett yrkesspråk eller teoretiska grunder i kommunikationen med föräldrar beror på vilken slags situation det rör sig om. Med situationer menar vi här antingen olika slags möten med föräldrar eller faktorer som kan påverka dessa möten och som kan göra ett yrkesspråk mer eller mindre nödvändigt. I denna frågeställning har vi delat in svaren i tre olika kategorier A, B och C.

A) Olika slags möten med föräldrar

Ordnade samtal med föräldrar i form av föräldramöten, utvecklingssamtal eller arbete med individuella utvecklingsplaner (IUP) är alla situationer där lärarna upplever att ett yrkesspråk kan vara relevant. Lärarna pratar om att kunna förklara läroplaner och kursplaner, det är viktigt att berätta vilka mål och styrdokument som finns och hur läraren arbetar för att uppnå dessa. Till detta behövs ett yrkesspråk.

”I IUP, då är det ju om mål och så...som de ska nå eller sträva mot...då förklarar jag det. Yrkesspråket är viktigt...det är lite av vår identitet...men det ska förtydligas, det går inte annars”. (Informant 1B)

”...även på föräldramöten så, man pratar ju...eller jag pratar ju om eh...styrdokument. Inte särskilt ingående, men vad man har att rätta sig efter...”. (Informant 2C)

Lärarna pratar också om hur språket kan skilja sig åt mellan olika situationer. Vid ordnade möten blir ett yrkesspråk viktigt, medan språket i det dagliga mötet med föräldrar har en mer vardaglig karaktär.

”Jo det tycker jag allt att jag gör...på utvecklingssamtalen och så gör jag det. Inte annars kanske när jag pratar och jag möter någon på gården eller så, men...på utvecklingssamtalen gör jag det, när jag går igenom IUP”. (Informant 5A)

Inte heller när elever är med vid möten är yrkesspråket något som lärare upplever sig använda.

”...Men när man sitter ner och pratar med en förälder och ett barn om ett visst dilemma som hänt just då, då tror jag inte att jag, då pratar man ju i...vardagsprat, mycket för att barnet också är med. Eller när man ringer hem, då är man ju inte så formell som man är under ett möte när man antecknar, så det finns nog olika tillfällen när man använder olika språk, det tror jag”. (Informant 3A)

B) Frågande föräldrar

Andra situationer eller snarare faktorer som lärarna menar spelar in i huruvida de använder ett yrkesspråk eller förklaringar kopplade till teorier och styrdokument har att göra med vilken utgångspunkt föräldern har i mötet. Om läraren känner sig ifrågasatt, eller om föräldrar undrar hur läraren planerar sin undervisning, kan ett yrkesspråk kännas relevant att använda.

”...ibland kan de ifrågasätta varför du gör så eller så. Då måste man kunna ha en förklaring och de kanske undrar vad du har för pedagogik och varför du gör så, då måste man veta vad man gör och liksom kunna uttrycka det...För annars blir ju föräldern osäker och tänker kanske ”men den läraren verkar ju inte ha någon plan så”, så det är viktigt”. (Informant 5A)

C) Föräldrar har olika bakgrund

En faktor som kan spela roll i vilket slags språk som används i kommunikation med föräldrar har att göra med vilken bakgrund föräldern har. Lärarna menar att föräldrar med högre utbildning omedvetet eller medvetet ställer större krav på ett yrkesspråk. Ett yrkesspråk blir en trygghet för läraren, något att luta sig tillbaka mot och som gör att föräldrar tar det som sägs på allvar.

”Mm...men det tror jag beror lite på hur föräldrarna är, om de, om föräldrarna kanske är väldigt högt utbildade eller ställer sådana krav så kanske man använder det på ett annat sätt”. (Informant 2B)

En lärare upplever en skillnad i yrkesspråkets relevans i kommunikationen med föräldrar beroende på var hon arbetat, beroende på föräldrarnas sociala bakgrund. I mer välutbildade områden har hon upplevt att ett yrkesspråk kan medföra att läraren tas mer på allvar.

”Medan om man tänker föräldrar i mer välutbildade områden, där är det väldigt viktigt att man använder sig av ett yrkesspråk och förtydligar...det är så att jag har jobbat i både och, och jag känner väldigt stor skillnad. Använder jag mig av ett icke-yrkesspråk utan sjunker ner på deras nivå så blir jag inte tagen på allvar. Men använder jag mig av Lpo94 och styrdokument, om man använder de här orden då lyssnar de, och då känner de igen sig mer i språket...ja...”. (Informant 1B)

I intervjuerna framkommer det även tankar om att en del föräldrar kan känna sig mindre bekväma med ett yrkesspråk om det är så att språket läraren använder ligger för långt från föräldrarnas. Att använda teoretisk begrepp kan då skapa distans mellan lärare och förälder.

” Men jag tycker att man ska akta sig lite grann för det när man pratar med föräldrarna, så att det inte blir för liksom...eh...teoretiskt och så. Jag menar, även om vi som är högskoleutbildade... alla föräldrar är ju inte det”. (Informant 1C)

Föräldrar som har dåliga erfarenheter från sin egen skolgång kan skrämmas av ett för avancerat språk. Därför är det viktigt att läraren kan anpassa sitt språk beroende på vilka föräldrar kommunikationen vänder sig till.

”Och idag, beroende på vilket område man jobbar i, så har man ju många som inte själva haft en...dålig skolgång själva...och när man börjar prata i facktermer och yrkesspråk backar de ju ännu mera så då får man vara försiktig”. (Informant 1B)

En upplevelse är att föräldrar mer allmänt har olika uppfattningar om vilket slags språk hos en lärare som uppfattas som mest trovärdigt.

”Sen känner jag att...att det är bra att ha om man tänker i förhållande till föräldrar och så, men det kanske är väldigt olika med vilken förälder man har att göra med där med. Någon skulle säkert uppskatta det och uppfatta en som mer trovärdig om man hade ett mer högliggande språk, medan andra kanske skulle reagera tvärtom”. (Informant 2C)

Ytterligare en faktor som kan påverka hur språket i kommunikationen med föräldrar ser ut, är att en del föräldrar har en annan språklig bakgrund än den svenska. I nedanstående citat visar vi hur en av lärarna upplever detta.

”Det kan ju exempelvis vara svårt att kommunicera med en förälder som är invandrare och som pratar ett annat språk då kan ju språket göra att det blir svårt att

förstå varandra...ibland kan man behöva använda tolk och då blir ju kommunikationen lite annorlunda på det sättet också". (Informant 2A)

5.4 Frågeställning 4

Upplever lärare att kommunikationen med föräldrar har förändrats i samband med att läroplanens innehåll har förändrats? Vi frågade de informanter som arbetat under mer än en läroplan om deras kommunikation med föräldrar förändrats i och med läroplaners förändring. Detta såg vi som en relevant fråga för vår uppsats, då vi menar att ett förändrat innehåll i kommunikationen mellan lärare och föräldrar även kan ha påverkat yrkesspråkets relevans i denna kommunikation. Vi fick både svar som var kopplade till en förändring på grund av läroplanen och svar som mer hade att göra med att samhället förändrats. Svar som vi har kopplat till denna frågeställning har delats in i tre kategorier, A, B och C.

A) En förändring på grund av ändrade läroplaner

Den förändring som tydligast är kopplad till ändringar i läroplanen, upplever lärarna är de tidigare kvartsamtalens utveckling till dagens utvecklingssamtal och hur dessa ska leda till framåtsyftande individuella utvecklingsplaner. Utvecklingsplanerna ställer nya krav på hur läraren ska uttrycka sig och vilken information föräldrarna ska få.

"...om det beror på läroplan eller om det beror på min egen medvetenhet eller...det kan jag inte svara på, men jag tycker att det är mycket mer ingående nu, alltså vad barnen ska kunna. Förut var det mer alltså på ett IUP såhär "det går bra för Pelle, han är positiv i gruppen, han har kamrater, det går bra i matte, fortsatt så". Så är det inte nu, utan nu är det mer ingående. Vad de kan i matte, vad de behöver träna mer på, framåtsyftande. Man jobbar mot målen alltså, det tycker jag är mer...". (Informant 1B)

Kommunikationen med föräldrar har i och med detta förändrats på så sätt att lärarna måste vara mer konkreta och ingående under samtalen; föräldrarna får mer information om sitt barns utveckling i skolan och de har blivit mer delaktiga i samtalen kring denna.

"Jaaa...jag tycker att förr var det mera flummigt. Det tycker jag...ah, men jag menar nu när man börjat med den här IUP:n då tycker jag att man måste vara mer konkret". (Informant 1C)

B) En förändring i samhället

I vissa svar på frågan om ifall förändrade läroplaner har förändrat kommunikation med föräldrar, verkar lärarna prata mer om en förändring av samhället i stort istället för att koppla det direkt till skolan och läroplanerna.

"Det är ett annat samhälle idag, folk kräver mer delaktighet...det går inte liksom som någon förmyndarperson komma och säga att du skall göra det och du skall göra det, och barnen ska veta hut och de skall sitta på sin plats. Och så var det väl inte då heller, men...". (Informant 5A)

"...ja, jag vet inte. Dagens föräldrar kanske är lite mer medvetna". (Informant 4A)

Lärarna säger sig inte veta om förändringar i kommunikationen med föräldrar beror på läroplanen eller om det beror på samhället i stort, även om delar av svaren skulle kunna kopplas till hur läroplanen har förändrats.

”Ja...att jag måste...samarbeta mer med dem, vi tillsammans skall hjälpas åt och mer att de är mer delaktiga, hur...de är delaktiga hur vi ska arbeta när ett problem har uppstått... ..de är delaktiga både i kommunikationen och i vad vi jobbar fram till. Den är helt annorlunda och jag tycker det är jättebra att det är så. De tar mer ansvar då så det är bara positivt”. (Informant 5A)

C) En förändring hos läraren själv

Lärarna upplever även en förändring i kommunikationen med föräldrar som de kopplar till sig själva. Den förändringen menar de kan bero på att de blivit tryggare i lärarrollen, blivit äldre, blivit föräldrar själva eller att de helt enkelt blivit bättre på att kommunicera med föräldrar genom erfarenhet.

”Men det är ju bara för att man blir mer trygg i sin egen roll så...så att man var ju mer osäker på allt när man kom ut som ny och föräldrarna var ju också äldre än vad man var. Nu är man ju äldre än föräldrarna. Bara det är ju en trygghet så... (skratt) Jag känner mig mer säker på min yrkesroll helt enkelt. Det är klart kommunikationen blir annorlunda”. (Informant 1B)

”Eh...jag tycker att jag har blivit duktigare på att tala klarspråk, det tycker jag...Det är nog mig den beror på. Den beror nog på att jag blivit...ja men herregud, ju längre man jobbar, desto varmare i kläderna blir man ju”. (Informant 1C)

5.5 Sammanfattning av resultat

De lärare som i vår studie ser det som relevant att förklara sin undervisning utifrån teorier och styrdokument i kommunikationen med föräldrar, upplever även att det är relevant att använda ett yrkesspråk i denna kommunikation. Några av lärarna upplever att de använder ett yrkesspråk, andra upplever att de borde använda sig mer av detta. De av våra informanter som upplever att de inte förklarar sin undervisning utifrån teorier och styrdokument upplever heller inte att de använder sig av ett yrkesspråk och ser därför inte detta som relevant i kommunikation med föräldrar. Dessa lärare upplever yrkesspråket som specifika begrepp och facktermer och menar att ett yrkesspråk snarare kan göra det svårare för föräldrar att förstå vad läraren menar. Vidare framkommer att det hos några av dessa lärare finns upplevelser om att ett yrkesspråk skulle kunna vara relevant för egen del. I resultatet framträder även en röd tråd som tyder på att informanterna utifrån deras olika uttalanden upplever att yrkesspråket kan vara problematiskt i kommunikation med föräldrar. Detta oberoende av vilken relevans lärarna upplever att yrkesspråket har i denna kommunikation. Vidare visar intervjustudiens resultat att lärarnas upplevelser av yrkesspråkets relevans i kommunikationen med föräldrar, till stor del beror på vilka situationer det rör sig om samt på vilka föräldrar de möter. Bland de lärare som arbetat under flera läroplaner framkommer upplevelser av att kommunikationen med föräldrar har förändrats över tid. Vad denna förändring i kommunikationen kan bero på har lärarna dock varierande uppfattningar om.

6. Diskussion

Som vi i inledningen beskrivit är det inte ovanligt att skolan och lärare diskuteras och ifrågasätts av media och allmänheten. Vi ser det då som viktigt att lärare kan förklara och motivera sin verksamhet på ett sätt som framhåller lärarens yrkeskunskap och professionalitet. I vår litteratur har diskussionen om yrkesspråk främst fokuserat på kommunikationen lärare emellan. Vårt intresse har dock varit att titta på yrkesspråkets relevans i kommunikation med föräldrar. Därför valde vi i vår studie att undersöka hur verksamma lärare upplever yrkesspråkets relevans, då de för föräldrar förväntas förklara verksamhetens syfte och mål. Ovanstående diskussion kopplar vi till Kernell (2002), som menar att skolan som institution står under ständig granskning från allmänhetens sida (s 34). Enligt Colnerud och Granström (2002) beror detta på att samhället förväntar sig att skolans lärare skall kunna basera sin undervisning på sitt yrkeskunnande, det vill säga den teoretiska kunskapen inom läraryrket, samt de mål och syften som skolverksamheten skall grunda sig på (s 86).

För att kunna beskriva och förklara sin verksamhet ser vi vikten av att lärare har förmågan att reflektera kring sitt arbete. Detta kan ske så väl i arbetslaget, som i den enskildes pedagogiska planering. Som vi tidigare nämnt kom skolans decentralisering och införandet av Lpo94 att förändra läraruppdraget; det lades stor vikt vid lärares förmåga att tolka mål och utarbeta lokala kursplaner. Denna gemensamma planering skulle ske i arbetslag. Därmed ställdes det även krav på en djupare dialog lärare emellan; arbetslagets gemensamma reflektion kom på så sätt att bli ett redskap för att utarbeta mål och syften med verksamheten (Läraryrkesutbildningskommittén, 1999, s 61). För att lärare ska kunna diskutera, analysera och utvärdera sin verksamhet krävs att de grundar sig på gemensamma yrkeskunskaper, det vill säga de för läraryrket gällande teorier och styrdokument.

6.1 Analys av intervjuresultat

Vi analyserar vårt resultat utifrån ett flertal olika teorier som vi behandlat i vår litteraturgenomgång. Utifrån teorier om kommunikation analyserar vi hur kommunikationen mellan föräldrar och lärare kan se ut samt vad som kan tänkas påverka denna. Även vår tidigare beskrivning av föräldrasamverkan blir av betydelse för analysen av lärares kommunikation med föräldrar. Analysen av yrkesspråkets utveckling och betydelse i relation till den förändrade lärarrollen gör vi utifrån vår tidigare beskrivning av skolans decentralisering. En viktig utgångspunkt i vår analys är Colneruds och Granströms (2002) teori om språkliga nivåer. Denna teori ger oss en bakgrund när vi analyserar vilken språknivå lärarna i vår studie upplever sig använda i kommunikationen med föräldrar. Läroplanen (Lpo94) och teorin om förhållandet mellan teori och praktik ger oss stöd när vi analyserar huruvida lärarna i vår studie upplever sig utgå från teorier och styrdokument när de förklarar sin undervisning för föräldrar. Eftersom vi i vår studie har valt en fenomenografisk forskningsansats, fokuserar vi på ”andra ordningens perspektiv”. Vår analys av resultatet grundar sig därför på lärarnas *upplevelser* av ovanstående fenomen och inte på *hur* lärarna faktiskt kommunicerar med föräldrar. I nedanstående resultatanalys knyter vi även an till den teoretiska bakgrund vi behandlat i vår uppsats. Analysen presenteras utifrån uppsatsens fyra frågeställningar.

6.1.1 Frågeställning 1: Att förklara undervisningen utifrån teorier och styrdokument

I vår intervjustudie framkommer det att en del av lärarna upplever att det är relevant att utgå från teorier och styrdokument när de i kommunikationen med föräldrar beskriver sin praktik. I resultatet ges exempel på när och hur dessa lärare för föräldrar förklarar sin undervisning utifrån teorier och styrdokument. Att kunna koppla sin undervisning till läroplanen ses av lärarna som en viktig kompetens i läraryrket. Som vi tidigare beskrivit kan teoretisk kunskap hos en yrkesgrupp vara såväl lagar, föreskrifter och förordningar som särskilda teorier, modeller och förklaringar (Selander, 1989, s 194). Utifrån detta kan läroplanen ses som en viktig del av lärares teoretiska kunskap. I och med att ovan beskrivna lärare ser relevansen av att koppla samman sin praktik med bakomliggande teorier, kan dessa lärare sägas ha ett synsätt som stämmer överens med Claessons (2002, s 11-12). Teori och praktik i läraryrket ses då som två lika viktiga delar som samspelar med varandra.

Lärares kommunikation med föräldrar spelar en central roll i samverkan mellan hem och skola och innehållet i informationen måste kunna förmedlas på ett sådant sätt att föräldrarna känner sig trygga i lärarens yrkesutövande (Skolverket, 2006). Detta är något som stämmer överens med några lärares upplevelser i vårt resultat där det framkommer att en trygg lärare, som kan förklara sin undervisning utifrån teorier och styrdokument, också ger trygga föräldrar. I likhet med Flising m.fl. (1996) anser vi att föräldrar för att kunna vara delaktiga i och påverka sina barns skolgång på ett begripligt sätt, måste få information om skolans styrdokument samt om hur läraren väljer att genomföra sin undervisning (143).

Bland våra informanter förekommer dock även upplevelser av att koppling till teorier och styrdokument inte är relevant i kommunikationen med föräldrar. Lärarna menar att sådan information kan vara svårbegriplig för föräldrar och att lärare därför bör undvika teoretiska begrepp och förklaringsmodeller. Upplevelsen är att det är mer relevant för föräldrar att konkret veta vad eleverna arbetar med i skolan, än att få veta vad läraren grundar sin undervisning på. Informanterna menar även att eftersom föräldrarna verkar vara nöjda och inte ifrågasätter undervisningen finns det heller inte ett behov av att utgå från teorier och styrdokument när lärare förklarar praktiken. Här ser vi en intressant koppling mellan vårt resultat och den forskning Colnerud och Granström (2002) beskriver, som visar på att lärares undervisning i första hand är aktivitetsinriktad och inte målinriktad. Sådan undervisning grundar sig inte på uttalade syften och mål (s 99). Att några av informanterna i vår studie upplever att de inte förklarar sin undervisning utifrån teorier och styrdokument skulle därför kunna förklaras med att de främst har en aktivitetsinriktad planering för sin verksamhet.

En annan förklaring till att lärarna upplever att de inte baserar sin undervisning på teorier och styrdokument anser vi skulle kunna vara att de grundar sin undervisning på intuition och rutinmässig erfarenhet på det sätt som Kernell beskriver (2002, s 26). I resultatet av vår intervjustudie kan vi se tendenser till att en del lärare hellre verkar utgå från sin erfarenhet i yrket när de planerar sin undervisning, än från gällande styrdokument och teorier. Detta kopplar vi till Giljes och Grimens (1994) beskrivning av tyst kunskap, där de menar att en del av lärares kunskap kan vara såpass inarbetad att den blir svårt att beskriva med ord (s 327). Flera informanter framhåller att lärare borde bli bättre på att visa vad läraryrket står för och vad lärare grundar sin undervisning på. Det handlar om att kunna vara professionell. Kernell (2002) menar att lärare som undviker att utgå från teorier och styrdokument och som istället grundar sig på sin

intuition riskerar att avprofessionalisera sin egen yrkesroll och läraryrket i dess helhet (s 26). I synnerhet då skolan, som vi tidigare beskrivit, utsätts för hård kritik från olika håll, blir denna risk för avprofessionalisering av läraryrket ett viktigt argument för att lärare för föräldrar bör förklara sin undervisning utifrån teorier och styrdokument.

6.1.2 Frågeställning 2: Att använda ett yrkesspråk i kommunikation med föräldrar

I vår intervjustudie framkommer en tydlig variation av hur lärare upplever relevansen av ett yrkesspråk i kommunikation med föräldrar. En av dessa variationer är att lärare som upplever yrkesspråket som relevant ser yrkesspråket som en viktig del i lärares professionalitet. Dessa lärare kopplar alltså samman sin professionalitet med ett yrkesspråk. Denna koppling ser vi som intressant och relevant då den går att relatera till Colnerud och Granström (2002) som skriver att yrkesspråket är ett kriterium för att en yrkesgrupp skall kunna kalla sig professionell (s 123). I samband med detta upplever informanterna yrkesspråket som en viktig faktor för lärares identitet samt som ett redskap för att kunna framhålla sin yrkeskompetens.

Som vi tidigare beskrivit i vårt teoriavsnitt agerar läraren i mötet med föräldrar samtalsledare som ska genomföra professionella samtal; i detta sammanhang finns upplevelser bland våra informanter att yrkesspråket är positivt även i kommunikationen med föräldrar. Informanterna framhäver vikten av att använda ett yrkesspråk för att bli tagen på allvar. En upplevelse är att lärare som själva är medvetna om vilken teoretisk bakgrund de utgår från och som har ett språk för att uttrycka detta, tydligare kan förmedla undervisningens utgångspunkter och mål för föräldrar. Dessa informanters upplevelse stämmer överens med det som Colnerud och Granström (2002) uttrycker, då det menar att lärares yrkesspråk viktigt inte minst när det gäller att precisera mål och ambitioner i undervisningen (s 86).

En del av lärarna i vår undersökning ser vikten av ett yrkesspråk men menar att de inte använder yrkesspråket i den utsträckning de borde, framförallt inte i kommunikation med föräldrar. De uttrycker dock upplevelser liknande de vi beskrivit ovan då informanterna menar att det är viktigt att lärare använder ett yrkesspråk i kontakt med föräldrar, eftersom läraren kan hävda sin yrkeskunskap med hjälp ett sådant språk. Detta är även något Kernell (2002) påpekar då han skriver att praktiken kräver teoretiska förenklingar. Med hjälp av ett yrkesspråk kan detta göras möjligt (s 26).

Ett flertal informanter i vår studie upplever dock att ett yrkesspråk kan vara problematiskt i kommunikation med föräldrar. Lärarna uttrycker att ett yrkesspråk snarare kan distansera föräldern från läraren. I detta sammanhang ses yrkesspråket därför som något som bör undvikas. Detta ser vi som en intressant del av vårt resultat då dessa upplevelser kan kopplas samman med det dilemma som Colnerud och Granström (2002) diskuterar då de menar att en lärare som på ett föräldramöte beskriver verksamheten utifrån interna skoltermer, riskerar att istället för att skapa klarhet hos föräldrarna skapa förvirring (s 43). I likhet med Kernell (2002) menar vi att lärare inte bör vara rädda för att använda sitt yrkesspråk. Med ett yrkesspråk kan lärare förklara sin undervisning på ett övertygande sätt och därigenom skapa trygga och goda relationer med föräldrar (s 105). Viktigt är dock att läraren i kommunikation med föräldrar kan förklara de begrepp som används och sätta in dem i meningsfulla sammanhang. Det är relevant att koppla denna diskussion till vad Granström (2007) skriver, då han menar att yrkesspråket inte är till för att "märkvärdisera" det lättbegripliga, utan det skall användas för att göra det svårbegripliga begripligt och tillgängligt (s 38).

Utifrån vårt intervjuresultat kan vi se att en del av lärarna upplever yrkesspråket som ett språk innehållande interna termer utan vidare förklaring. Det språk dessa lärare ser som ett yrkesspråk kan enligt Colnerud och Granström (2002) benämnas som ett pseudometaspråk. Ett pseudometaspråk kan beskrivas som ett vardagsspråk med inslag av teoretiska termer utan förklaring (s 44). Att använda ett sådant språk i kommunikation med föräldrar kan lätt leda till kommunikationstörningar. Även om dessa störningar inte leder till rena konflikter kan de leda till olust och irritation hos föräldern. Läraren bör därför som samtalsledare vara medveten om hur budskapet kan mottagas av föräldern (Nilsson & Waldemarsson, 2007, s 23). Hos lärarna förekommer det tankar om att ett yrkesspråk bör undvikas i mötet med föräldrar, eftersom det av föräldrarna kan upplevas som översitteri från lärarens sida. Detta synsätt hos lärarna bidrar även till att de inte upplever sig använda ett yrkesspråk i kommunikation med föräldrar.

En del lärare i vår studie upplever att yrkesspråket är relevant för egen del, främst när det gäller kommunikationen lärare emellan. Denna upplevelse hos lärarna kopplar vi till det Colnerud och Granström (2002) anser om att ett yrkesspråk gör det lättare för yrkesutövarna att kommunicera med och förstå varandra (s 41-42). Som vi i vår teori beskrivit ger den djupa dialog och reflektion som yrkesspråket grundar sig på yrkesutövarna en gemensam utgångspunkt för att kunna förklara sin verksamhet för andra.

6.1.3 Frågeställning 3: Ett situationsbundet yrkesspråk

I vårt resultatavsnitt ger lärarna exempel på olika slags situationer där ett yrkesspråk upplevs som mer eller mindre relevant i kommunikationen med föräldrar. En sådan situation kan vara de professionella samtal som lärare har med föräldrar. Sådana samtal kan röra sig om utvecklingssamtal där individuella utvecklingsplaner behandlas eller när läraren på ett föräldramöte förklarar sin undervisning utifrån från styrdokumentet. Enligt Hägg och Kuoppa (1997) är det i professionella samtal lärarens ansvar att försäkra sig om att budskapet når fram till föräldern på rätt sätt (s 27).

Ett flertal av våra informanter beskriver hur de i utvecklingssamtal och på föräldramöten förklarar undervisningens syften och mål utifrån kursplaner, läroplanen eller olika inlärningsteorier. I dessa situationer spelar yrkesspråket en därför en viktig roll. Utifrån vårt intervjuresultat framkommer det att våra informanter upplever att relevansen av ett yrkesspråk i kommunikationen med föräldrar är situationsbundet; i möten med föräldrar där undervisningen ska förklaras upplever några av lärarna att ett yrkesspråk och koppling till teorier och styrdokument är relevant. I mer informella möten med föräldrar eller där elever är närvarande upplever dock en del av lärarna att ett yrkesspråk inte känns relevant eller lämpligt att använda. I dessa situationer upplever sig lärarna hellre använda ett vardagsspråk. Enligt Colnerud och Granström (2002) är vardagsspråket ett språk som utgår från konkreta händelser och känslor. Om lärare förklarar sin undervisning med ett vardagsspråk sker kommunikationen med föräldrar på ett spontant och oflekterat sätt. Detta medför att mål och syften med undervisningen inte framkommer. I andra situationer är dock ett vardagsspråk i kommunikation med föräldrar relevant för lärare att använda (s 44-45). En av de situationer där de flesta lärarna upplever sig använda ett vardagsspråk, är de spontana möten med föräldrar som sker på exempelvis skolgården.

Några informanter uttrycker att användandet av ett yrkesspråk, styrdokument och teorier inte är relevant i någon som helst situation där kommunikation med föräldrar förekommer. Som tidigare beskrivits i resultatavsnittet föredrar dessa lärare att använda ett naturligt och vardagligt språk i alla möten med föräldrar. I läroplanen (Lpo94) är en av lärarens väsentliga

uppgifter att informera och samarbeta med föräldrarna. Detta är en förutsättning för att verksamheten skall kunna utvecklas och för föräldrars möjligheter till inflytande och påverkan (Skolverket, 2006, s 5). Enligt Flising m.fl. (1996) är det viktigt att föräldrarna får ta del av de krav, syften och mål som läraren baserar sin undervisning på. Med en förståelse för undervisningens mål och syften blir det lättare för föräldrar att hjälpa sina barn med hemuppgifter och annat skolarbete (s 143). Utifrån ovanstående diskussion kan vi se betydelsen av att lärare utgår från teorier och styrdokument när de förklarar sin undervisning för föräldrar. Vi ser då att lärares yrkesspråk kan vara ett viktigt redskap för att lärare skall kunna förmedla verksamhetens grunder och innehåll.

I resultatavsnittet framkommer upplevelser av kommunikationen med föräldrar kan se olika ut beroende på vilka föräldrar läraren möter; flera av våra informanter menar att exempelvis föräldrars sociala eller kulturellt språkliga bakgrund kan påverka vilket språk läraren väljer att använda. Det framkommer även upplevelser av att föräldrar utan högre utbildning kan uppfatta lärare som använder ett yrkesspråk som allt för teoretiska och svårbegripliga. Informanterna uttrycker dock att föräldrar i områden med högre social status uppskattar lärarens yrkesspråk. Med detta menar lärarna att föräldrar med högre utbildning tar läraren på större allvar om denne förklarar sin undervisning utifrån teorier och styrdokument med hjälp av ett yrkesspråk. I detta sammanhang kan vi anta att lärare väljer sin språkliga nivå utifrån sin tolkning av föräldrarnas förutsättningar och språkbruk. Vi ser en relevant koppling till Nilssons och Waldemarssons (2007) beskrivning av hur verbal kommunikation kan påverkas av olika slags hinder. Ett sådant hinder kan vara att de kommunicerande parterna har skilda språkvanor. Dessa skillnader kan exempelvis vara kopplade till social bakgrund, utbildningsbakgrund eller att föräldern har en annan språklig bakgrund än den svenska (s 23). Utifrån detta tolkar vi att lärarna i vår studie upplever sig anpassa sin språknivå i kommunikationen med föräldrar efter vilka föräldrar de samtalar med, för att på detta sätt kunna undvika eventuella kommunikationsstörningar.

6.1.4 Frågeställning 4: En förändrad kommunikation mellan lärare och föräldrar

I och med decentraliseringen av skolan ställdes större krav på lärare att kunna tolka läroplanen och de mål som finns i denna. Bland våra informanter finns lärare som har arbetat under mer än en läroplan. Detta val av informanter gjordes eftersom vi såg det som intressant att undersöka huruvida lärare upplever en förändring i kommunikationen med föräldrar som kan bero på förändrade läroplaner. Utifrån vårt intervjuresultat kan vi se att lärarna som arbetat under olika läroplaner har varierande av upplevelser av vad som kan vara grunden till denna förändring i kommunikation. En del av dessa lärare upplever att förändringen i kommunikationen främst beror på lärarens egen förändring. Lärarna upplever att en längre erfarenhet av yrket har lett till en trygghet i lärarrollen, vilket ger en rakare kommunikation med föräldrar. En annan upplevelse bland våra informanter är att samhällets utveckling har förändrat lärares kommunikation med föräldrar. Med hjälp av vår teori kopplar vi en av våra informanters upplevelser vad gäller föräldrars ökade delaktighet i elevers kunskapsutveckling och skolans verksamhet, till decentraliseringen av skolan och den förändrade läroplanen. Kraven på föräldrars delaktighet och möjlighet till påverkan skiljer sig markant mellan dagens läroplan (Lpo94) och tidigare läroplaner, då det i denna beskrivs att lärare skall samarbeta med föräldrar på ett sådant sätt att de tillsammans kan utveckla skolans verksamhet (Skolverket, 2006, s 14). Vi har tidigare beskrivit hur skolans decentralisering har lett till större krav på lärares professionalitet samt hur införandet av läroplanen (Lpo94) har medfört att lärare själva skall förklara mål och syften utifrån denna (Läroplanutbildningskommittén, 1999, s 61). Detta blir även relevant i lärares kommunikation med föräldrar.

Några av de informanter som arbetat under olika läroplaner menar att de upplever en förändring i kommunikation med föräldrar som har tydligare koppling till läroplanens förändring. Det framkommer att den tydligaste skillnaden i kommunikationen med föräldrar är utvecklingen av de tidigare kvartsamtalen. I dagens utvecklingssamtal där elevens individuella utvecklingsplan behandlas ställs höga krav på lärares kommunikativa förmåga. Våra informanter menar att lärare i kommunikation med föräldrar idag måste vara mer konkreta och tydliga i informationen om elevens kunskapsutveckling och skolans verksamhet. Dessa lärare upplever även att föräldrar har blivit mer delaktiga i samtalen mellan hem och skola. Detta resultat ser vi som intressant då det stämmer överens med de krav som läroplanen ställer på lärares samverkan med föräldrar (Skolverket, 2006, s 14). Eftersom läroplanen framhåller föräldrars delaktighet i sina barns skolgång måste lärare kunna ge föräldrar relevant information på ett för dem begripligt sätt. Denna information måste dock grunda sig i de teorier och styrdokument som lärare har att förhålla sig till (Flising m.fl., 1996, s 43). Utifrån detta är det rimligt att anta att behovet av ett utvecklat yrkesspråk hos lärare har ökat i och med införandet av Lpo94. Lärare som arbetar under dagens läroplan förväntas förklara sin verksamhet utifrån syften, mål och teorier.

6.2 Slutdiskussion

Det har varit intressant att få ta del av lärarnas upplevelser av hur de för föräldrar beskriver sin undervisning utifrån teorier och styrdokument samt vilken relevans de upplever att ett yrkesspråk har i denna kommunikation. Som vi visat på i tidigare resultatanalys har vi funnit många kopplingar mellan lärarnas upplevelser och de tidigare teorier och den forskning vi behandlat i vår uppsats. På detta sätt har vi fått en större förståelse av hur lärarna i vår studie upplever yrkesspråkets relevans i kommunikationen med föräldrar. Vi anser därför att vi uppnått vårt syfte med studien och att vi svarat på de frågeställningar vi kopplat till detta. Studien har även gett oss en större förståelse för hur vi i vår kommande yrkesroll kan behandla dilemman kopplade till yrkesspråkets användande i kommunikation med föräldrar.

Med utgångspunkt i de teorier vi behandlat samt resultatet från vår undersökning, kan vi se att det finns krav på lärare att förklara sin undervisning utifrån teorier och styrdokument. Som vi tidigare diskuterat är läraryrket ett utsatt diskussionstema i samhället. Därför anser vi att det är viktigt att lärare kan visa på den gemensamma kunskapsram som ligger till grund för yrket. Detta menar vi kan ske genom att lärare grundar sig i, samt förklarar sin verksamhet utifrån, läraryrkets gemensamma teorier och styrdokument. I vår studie finner vi upplevelser hos lärarna som visar på att koppling till teorier och styrdokument samt användandet av ett yrkesspråk inte är relevant i kommunikationen med föräldrar. Dessa lärare upplever att föräldrar inte är intresserade av att ta del av den teoretiska grund som ligger bakom undervisningen och lärarna ser därför inte vikten av att kunna förklara sin verksamhet utifrån teorier och styrdokument. Detta ser vi som negativt för läraryrket i sin helhet, samt för samarbetet mellan lärare och föräldrar. Om lärare för föräldrar inte förklarar sin undervisning utifrån teorier och styrdokument blir det svårt för föräldrarna att förstå mål och syften med undervisningen. Som en följd av detta menar vi att föräldrar då inte kan vara delaktiga i sina barns skolgång på det sätt som läroplanen förevisar. Vi menar att det är lärares skyldighet att förklara läroplanen och sin undervisning för föräldrar. På detta sätt tror vi även att lärare kan motivera föräldrar till en större delaktighet i och intresse för elevernas och verksamhetens utveckling.

De lärare i vår studie som upplever att de inte utgår från teorier och styrdokument eller använder ett yrkesspråk i kommunikation med föräldrar verkar snarare utgå från inarbetade rutiner som kan tänkas bottna i tyst kunskap och intuition. Vi anser att dessa lärare kan få det svårt att motivera sin undervisning inför föräldrar och andra utomstående. Detta menar vi kan bidra till en negativ bild av lärares yrkeskompetens. I vår studie finns det dock även lärare som ser yrkesspråket och en koppling till teorier och styrdokument som något positivt. Dessa lärare menar att de genom att förklara sin undervisning utifrån teorier och styrdokument kan visa på sin yrkeskompetens inför föräldrar och samhället i sin helhet. Med utgångspunkt i läroplanen (Lpo94) menar vi att lärare dels måste ha en teoretisk förankring i sin undervisning och dels måste kunna förklara denna för utomstående. Lärares yrkeskompetens riskerar annars att framstå som otydlig, vilket vi i sin tur menar bidrar till att avprofessionalisera läraryrket.

Utifrån uppsatsens teoretiska bakgrund och vårt intervjuresultat drar vi en slutsats om att ett yrkesspråk är värdefullt för lärare, även i kommunikation med föräldrar. Vi vill dock poängtera vikten av att lärare inte talar över huvudet på föräldrar. Lärare kan använda yrkesspecifika begrepp i kommunikationen med föräldrar, men vi menar att läraren då måste kunna förklara dessa begrepp på ett begripligt och relevant sätt. Att använda ett yrkesspråk i kommunikation med föräldrar innebär att läraren utifrån teorier förklarar och motiverar vad denne baserar sin undervisning på och varför.

Som blivande lärare ser vi en trygghet i att lärarutbildningen bygger på vetenskaplig forskning och teorier. För att föräldrar skall känna sig trygga med lärares undervisning menar vi att det är viktigt att lärare visar för föräldrar att det är denna vetenskapliga grund de baserar sin undervisning på. Med utgångspunkt i detta menar vi att en trygg lärare ger trygga föräldrar.

Utifrån vår intervjustudie kan vi se att relevansen av ett yrkesspråk i kommunikation med föräldrar beror på i vilken situation mötet sker. För att en lärare skall kunna möta föräldrars behov behövs både ett yrkesspråk och ett vardagsspråk. Lärare måste därför ha en god kommunikativ förmåga för att kunna föra de professionella samtal som läraryrket kräver och samtidigt möta föräldrar i mer informella situationer. Kommunikationen mellan hem och skola är en viktig del av lärarens vardag, detta framhålls även i läroplanen (Lpo94). Därför är det viktigt att vi som lärare har kunskap om hur vi kan förmedla syften och mål med vår undervisning på ett för föräldrarna begripligt och intressant sätt. Vi menar att detta är en förutsättning för god samverkan mellan hem och skola. Med hjälp av ett yrkesspråk i kommunikationen med föräldrar menar vi dessutom att lärare kan lyfta läraryrket och framhäva sin kompetens och professionalitet. Kanske är det detta som behövs för att skolan ska kunna möta den kritik som tidigare beskrivit att läraryrket utsätts för.

6.3 Vidare forskning

Vår studie har gett oss större förståelse för hur lärare upplever relevansen av att i kommunikation med föräldrar med hjälp av ett yrkesspråk förklara sin undervisning utifrån teorier och styrdokument. För att få ett ytterligare perspektiv på yrkesspråkets relevans i kommunikationen mellan lärare och föräldrar kan ett förslag på vidare forskning vara att undersöka huruvida föräldrar upplever lärares yrkesspråk som relevant i kommunikationen mellan hem och skola.

Under intervjustudiens gång har det hos oss väckts ett intresse för att se hur och om lärare faktiskt för föräldrar förklarar sin undervisning utifrån teorier och styrdokument med hjälp av ett yrkesspråk. Detta förslag på fortsatt forskning skulle kunna genomföras med hjälp av observationer av lärares kommunikation med föräldrar. Vår studie fokuserar på lärares muntliga verbala kommunikation med föräldrar. Ytterligare ett förslag på fortsatt forskning är att studera lärares skriftliga kommunikation med föräldrar. En sådan studie skulle kunna ge forskaren en vidare förståelse för hur lärare faktiskt kommunicerar med föräldrar.

Referenslista

- Andersson, I (2004). *Lyssna på föräldrarna. Om mötet mellan hem och skola*. Stockholm: HLS Förlag.
- Carlgren, I & Marton, F (2002). *Lärare av imorgon*. Stockholm: Lärarförbundet.
- Claesson, S (2002). *Spår av teorier i praktiken – några skolexempel*. Lund: Studentlitteratur.
- Colnerud, G & Granström, K (2002). *Respekt för läraryrket. Om lärares yrkesspråk och yrkesetik*. Stockholm: HLS Förlag
- Gilje, N & Grimen, H (1994). *Samhällsvetenskapernas förutsättningar*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos AB.
- Flising, L & Kärrby, Gunni (1983). *Föräldrarna och skolan*. Stockholm: Liber Utbildningsförlaget.
- Flising, L, Fredriksson, G & Lund, K (1996). *Föräldrakontakt*. Stockholm: Informationsförlaget.
- Hägg, K & Kuoppa, S-M (1997). *Professionell vägledning. Med samtal som redskap*. Lund: Studentlitteratur.
- Johansson, B & Svedner P-O (2006). *Examensarbetet i lärarutbildningen. Undersökningsmetoder och språklig utformning (4:e upplagan)*. Uppsala: Kunskapsföretaget.
- Kernell, L-Å (2002). *Att finna balanser. En bok om undervisningsyrket*. Lund: Studentlitteratur.
- Lindensjö, B & Lundgren U P (2000). *Utbildningsreformer och politisk styrning*. Stockholm. HLS Förlag.
- Lärarutbildningskommittén (1999). *Att lära och leda - En lärarutbildning för samverkan och utveckling*, SOU 1999:63. Stockholm: Fakta Info Direkt.
- Nilsson, B & Waldemarsson A-K (2007). *Kommunikation . Samspel mellan människor (3:e upplagan)*. Lund: Studentlitteratur.
- Patel, R & Davidson, B (2003). *Forskningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.
- Pramling-Samuelsson, I & Sheridan, S (1999). *Lärandets grogrund. Perspektiv och förhållningssätt i förskolans läroplan*. Lund: Studentlitteratur.
- Selander, S (1989). *Kampen om yrkesutövning, status och kunskap. Professionaliseringens sociala grund*. Lund: Studentlitteratur.

Stukát, S (2005). *Att skriva examensarbete i utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Skolverket (2006). *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet - Lpo 94*. Stockholm: Skolverket.

Skolverket (2007). *Hur används individuella utvecklingsplaner? En studie efter införandet av nya bestämmelser*. Stockholm: Skolverket.

Trost, J (2005). *Kvalitativa intervjuer* (3:e upplagan). Lund: Studentlitteratur.

Uljens, M (1989). *Fenomenografi- forskning om uppfattningar*. Lund: Studentlitteratur.

Tidningsartiklar

Alexandersson, M (2007). *Tankens kröning tillbaka mot sig själv*. Pedagogiska Magasinet (1), 28-33.

Granström, K (2007). *Språket är tankens redskap*. Pedagogiska Magasinet (1), 34-38.

Strömdahl, H (1996). *Didaktisk kunskap en grund för läraryrkets yrkesspråk?* Utbildning och demokrati (2), 137-141.

Internet

Utbildningsdepartementet (2007). *SFS, Grundskoleförordningen 1994:1194* (2:a upplagan). Hämtad 2007-12-06 från:
<http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=3911&bet=1994:1194>

Vetenskapsrådet (u.å). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. ISBN:91-7307-008-4. Elanders Gotab.
Hämtad 2007-12-06 från:
http://www.vr.se/download/18.6b2f98a910b3e260ae28000360/HS_15.pdf

Information inför intervjuer

Tack för att du kan tänka dig att ställa upp på intervju för vårt examensarbete. Som vi tidigare berättat, i det e-mail vi skickade ut med förfrågan, kommer vårt arbete att handla om hur lärare kommunicerar med föräldrar. Vi vill ta reda på vilket slags språk som används och fokuserar på muntlig kommunikation. Därför har vi valt ut ett antal (åtta) lärare i olika åldrar som alla arbetar i grundskolor här i Göteborg och som vi kommer att intervjuas om detta. Vi beräknar att intervjun kommer ta 30-45 min. Vi tänker oss att intervjuerna förläggs på respektive skola om inget annat avtalas, vi är tacksamma om du kan se över möjlig lokal.

Eftersom vårt syfte med uppsatsen är att ta reda på hur du som lärare tänker om kommunikation med föräldrar är vi inte ute efter några "rätta" svar. Vi är helt enkelt intresserade av det du har att säga. Intervjuerna kommer vara halvstrukturerade på så sätt att vi har öppna frågeställningar vi vill ha svar på. Därför ser vi det inte som nödvändigt att skicka med frågor i förväg som du kan förbereda dig på.

Intervjuerna kommer i den mån det är möjligt genomföras med oss båda (Line och Fatima) närvarande. Detta för att vi vill att intervjuerna ska bli så lika varandra som möjligt. Vi kommer använda en bandspelare för att spela in dem på band, för att säkert få med oss allt som sägs. Det innebär att vi inte kommer anteckna så mycket under själva intervjun och att vi i stället kan fokusera på samtalet med dig. Vi hoppas att detta inte är ett problem för dig. De inspelade intervjuerna kommer att transkriberas för att vi ska få med oss allt som sägs.

I vår uppsats kommer du som person och även skolan du arbetar på behandlas helt anonymt. Inga obehöriga kommer att veta vilka lärare som deltagit i vår studie. Inte heller kommer vi att uppge vilka skolor de intervjuade lärarna arbetar på. Vi kommer eventuellt använda vissa citat från intervjuerna, men de kommer inte att kunna kopplas till dig som person.

Vi vill göra dig uppmärksam på att ditt deltagande i studien är helt frivilligt och att du kan dra dig ur om och när du än önskar, fram tills dess att uppsatsen lämnats in för examination. Din del i resultatet av vår undersökning kommer i så fall helt tas bort ur uppsatsen.

Är det något du undrar inför intervjun, hör gärna av dig så ska vi försöka svara.

Tack på förhand för din medverkan!

MVH Line Wallengren och Fatima Nilzén

Intervjuguide

Personliga frågor:

1. Hur gammal är du?
2. Vad har du för utbildning?
 - a. Vilken inriktning har du i din utbildning?
3. Hur länge har du arbetat som lärare?
 - a. Hur länge har du arbetat på den här skolan?
 - b. Under vilka läroplaner har du arbetat?
4. Vilken klass undervisar du i nu?

Frågor om kommunikation och yrkesspråk

1. Beskriv hur du tycker att en bra kommunikation med föräldrar kan se ut.
2. Ser kommunikationen olika ut beroende på vilka föräldrar du pratar med?
 - a. På vilket sätt?
3. Skiljer sig din kommunikation med föräldrar åt beroende på om du möter dem i grupp eller enskilt?
 - a. På vilket sätt?
4. Hur relevant är det för lärare att i kommunikation med föräldrar kunna förklara sin undervisning utifrån styrdokument och inlärningsteorier?
 - a. Hur menar du då?
 - b. I vilka situationer?
5. Upplever du att innehållet i kommunikationen med föräldrar har förändrats beroende på vilken läroplan du har arbetat under?
 - a. På vilket sätt?
6. Har din syn på kommunikation med föräldrar förändrats under dina år som lärare?/Har din syn på kommunikation med föräldrar förändrats sedan du började arbeta som lärare?
 - a. På vilket sätt?
 - b. Vad tror du att det kan bero på?
7. Hur skulle du förklara din läs- och skrivundervisning för föräldrar?
 - a. Har du gjort det?

- b. Vad sa du då?*
 - c. Vilka begrepp skulle kunna vara relevanta att använda i en sådan situation?*
- 8. Hur skulle du för föräldrar motivera ditt val av arbetssätt i klassrummet när gäller att arbeta i grupper eller enskilt?
 - a. Har du gjort det?*
 - b. Vad sa du då?*
 - c. Vilka begrepp skulle kunna vara relevanta att använda i en sådan situation?*
- 9. Om jag säger yrkesspråk, vad tänker du då?
 - a. Vad betyder ett yrkesspråk för dig som lärare?*
 - b. Hur kan lärare ha nytta av ett yrkesspråk i kommunikation med föräldrar?*
- 10. Upplever du att du använder ett yrkesspråk i kommunikation med föräldrar?
 - a. I vilka situationer?*
- 11. Finns det något särskilt du skulle vilja tillägga, något som vi inte tagit upp?